

የክመናና የዕድታ ጥበባት ትምህርት

የተማሪ መማሪያ

4ኛ ደረጃ

የክመናና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

የተማሪ መማሪያ መጽሐፍ

4ኛ ክፍል

በአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ትምህርት ቢሮ

2014 ዓ.ም / 2021 /

የክወናና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

የተማሪ መማሪያ መጽሐፍ

አዘጋጅች

ኤልያስ ደምሴ
እንዳለ አባተ
በላይ አለማየሁ
ኢያሱ ስለሺ
ርብቃ ወንድማገኝ
የማታወርቅ ይታያል

ገምጋሚዎች

ኢየሩሳሌም በዳኔ
ማርቆስ ወልደሃና
ሰሎሞን ኃይለማርያም

አስተባባሪ

ጌታቸው ታለማ

ሌይአውት ዲዛይን

በእንጦጦ ፖሊ ቴክኒክ ኮሌጅ

© 2014ዓ.ም የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ትምህርት ቢሮ

በዚህ መጽሐፍ ውስጥ የተጠቀሱትን ጥቅሶችና ሥዕሎች በምንጭነት የተጠቀምንባቸውን ሁሉ እናመሰግናለን።

ምስጋና

ይህን የትምህርት መጽኃፍ ከዝግጅት ጀምሮ በውጤት እንዲጠናቀቅ፣ የካበተ ልምዳቸውን በማካፈል፣ በፓናል ውይይት ሃሳብ በማፍለቅና በማቅረብ፣ በከተማችን በሚያስተምሩ መምህራን እንዲዘጋጅ በማድረግ፣ አስፈላጊውን በጀት በማስፈቀድ እንዲሁም በጥብቅ ዲሲፕሊን እንዲመራ በማድረጋቸው ላደረጉት ከፍተኛ ድጋፍ የትምህርት ቢሮ ኃላፊ አቶ ዘላለም ሙላቱ የላቀ ምስጋና ይገባቸዋል።

ለስራችን መሳካት ሁልጊዜ አብረውን በመሆን ፣ በሚያጋጥሙ ችግሮች መፍትሄ በመስጠት፣ የአፈጻጸም ሂደቱን በመከታተል፣ በመገምገም እንዲሁም የዝግጅቱ ስራ ቁልፍ ስራ መሆኑን ተረድተው ትኩረት በመስጠት ከጎናችን ለነበሩ የትምህርት ቢሮ የማኔጅመንት አባላት የስርዓተ ትምህርት ዘርፍ ምክትል ቢሮ ኃላፊ አቶ አድማሱ ደቻላ ፣ የትምህርት ቴክኖሎጂ ዘርፍ ምክትል ቢሮ ኃላፊ አቶ ዳኛው ገብሩ፣ የመምህራን ልማት ዘርፍ ምክትል ቢሮ ኃላፊ አቶ ሳምሶን መለሰ ፣ የትምህርት ቢሮ ኃላፊ አማካሪ ወ/ሮ አበበች ነጋሽ ፣ የትምህርት ቢሮ ጽ/ቤት ኃላፊ አቶ ሲሳይ እንዳለ ፣ የቴክኒክ አማካሪ አቶ ደስታ መርሻ ላበረከቱት አስተዋጽኦ ምስጋና ይገባቸዋል።

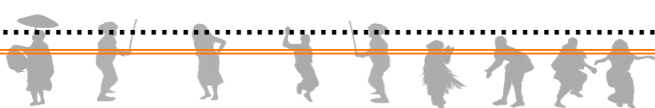
በመጨረሻም መጽኃፉ ተጀምሮ እስከሚጠናቀቅ ድረስ የትምህርት ቤት ርዕሳነ መምህራን ለስራው ልዩ ትኩረት በመስጠት አዘጋጅ መምህራንን ስለላካችሁልንና የሞራል ድጋፍ ስላደረጋችሁም ምስጋናችን እናቀርባለን፡

ማውጫ

ርዕስ	ገፅ
1. ምዕራፍ አንድ /ጥበባዊ ግንዛቤ/.....	1
1.1 ማጤን ከሙዚቃ አንፃር	2
1.1.1 ከሙሉ ፍታ እስከ ሩብ ፍታ የተሰሩ መዝሙራት	2
1.1.2 ሙሉ ፍታና የአረፍት ምልክት :-	2
1.1.3 የግማሽ ፍታና የአረፍት ምልክት:-	3
1.1.4 ሩብ ፍታ እና የአረፍት ምልክት:-	4
1.2 ውዝዋዜ /ዳንስ/.....	9
1.2.1 ድምፅ አልባ እንቅስቃሴን መረዳት	11
1.3 ድራማ/ተውኔት.....	12
1.3.1 ስለ የጦጣ ፍርድ	12
1.3.2 ስለ አንበሳና ስለ ነበር፣ ስለ ጅብና ስለ አህያ ባልንጀርነት	14
1.3.3 ስለ አንድ ከበርቴ ሰው	16
1.3.4 ድምፅ አልባ እንቅስቃሴ /ማይም/.....	18
1.3.5 እንቅስቃሴ	18
ምን አየህ?	19
1.4 የልዩ ልዩ ቅርጾች ፎርሞችና ቀለሞች ጥናት	19
1.4.1 ፎርም	20
1.4.2 ነጻ “ልቅ” በተፈጥሮ ላይ የሚገኙ አርጋኒክ ቅርጾችን	21
1.4.3 ቀለሞች	22
1.4.4 የቀለማት መገኛ	23
1.4.5 ቀለማትን ማወቅ ለምን ያስፈልጋል	24
1.4.6 ቀለማትን ለመቀባት ምን ያስፈልግናል የቀለም ስነ ምግባሮች.....	24
1.4.7 ዝርግና ቁም ፎቶግራፍ.....	25
1.4.8 የፎቶ ግራፍ ጥቅሞች በጥቂቱ	25
1.4.9 ዝርግና ቁም ፎቶግራፍ.....	26
ማጠቃለያ:-	27
አጠቃላይ ምዘና	28
2. ምዕራፍ ሁለት /ፈጠራን መግለፅ/.....	29
2.1 የግልና/ቡድን ክዋኔ ከሙዚቃ አንፃር	29
2.1.1 ስታፍ እና ክሌፎች.....	30
2.1.2 ስታፍ.....	31

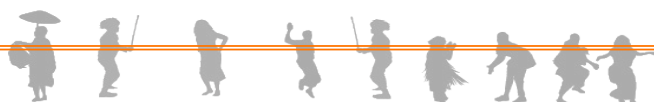
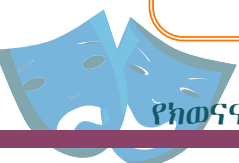

2.1.3 ክሌፍ (የሙዚቃ ቁልፍ).....	33
2.1.4 -ጂ- ክሌፍ (ትሬብል ክሌፍ) የቀጭን ድምፅ መፃፊያ.....	33
2.1.5 ኤፍ- ክሌፍ (ቤዝ ክሌፍ) የወፍራም ድምፅ መፃፊያ.....	35
2.1.6 ረዳት (ተጨማሪ መስመሮች) :-	38
2.2 ባህላዊ ውዝዋዜ	42
2.2.1 ኢትዮጵያዊ የሆኑ የውዝዋዜ አይነቶች በጥቂቱ.....	43
2.3 የድምፅ አልባ ድራማና መነባነብ::.....	44
2.3.1 ድምፅ አልባ ተውኔት /ድራማ/	44
2.3.2 መነባነብ	45
2.3.3 ግመል.....	45
2.4 ኮላኸን በአካባቢው ከሚገኝ ግብአት ተጠቅሞ ፎርሞችን፥ ለስላሳና ሽካራ ነገሮችን መስራት::.....	47
2.4.1 የቀጥታ ንድፍ:-	49
2.4.2 ሀሳባዊ ንድፍ:-	49
2.4.3 ፎርም እና ስሪት (ልስላሴ እና ሽካራነት)	52
2.4.4 ፎርም	53
2.4.5 ልስላሴ እና ሽካራነት	56
ማጠቃለያ	58
ማጠቃለያ ምዘና:-.....	58
3. ምዕራፍ ሦስት /ታሪካዊና ባህላዊ አውዶች/	61
3.1 ሙዚቃ በማኅበረሰብ ውስጥ ያለው ጠቀሜታ	62
3.1.1 የጦርነት ዘፈኖች:-	63
3.1.2 የለቅሶ ዜማዎች:-.....	63
3.1.3 የሕፃናት ዘፈኖች	63
3.1.4 ሙዚቃ በማኅበረሰብ ውስጥ ከታሪክ አንፃር ያለው ሚና	67
3.2 የውዝዋዜ ጥበብ በማኅበረሰቡ ውስጥ ከባህልና ከታሪክ አንፃር	68
3.3 የትያትር ጥበብ በማኅበረሰቡ ውስጥ ከባህልና ከታሪክ አንፃር ያለው ሚና	70
3.3.1 ከእምነት አንፃር:-.....	70
3.3.2 ከባህል አንፃር:-.....	70
3.4.የዕይታ ጥበብ በማኅበረሰብ ውስጥ ከባህል እና ከታሪክ አንፃር ያለው ሚና	72
3.4.1 የዕይታ ጥበባት በማኅበረሰብ ውስጥ ከባህል አንፃር ያላቸው ሚና	73
3.4.2 የዕይታ ጥበባት በማኅበረሰብ ውስጥ ከታሪክ አንፃር ያላቸው ሚና.....	77
ማጠቃለያ	80

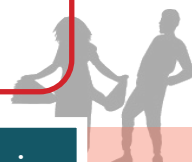
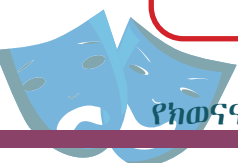

ማጠቃለያ ምዘና:-	80
4. ምዕራፍ አራት /ሥነ-ውበታዊ እሴት (ዋጋ)	82
4.1 ሙዚቃን መለማመድ ያለው ጠቀሜታ (ዋጋ)	84
4.1.1 ሀገር በቀል ሙዚቃዎችን ማወቅና ማድነቅ	86
4.1.2 የኢትዮጵያ ባህላዊ የሙዚቃ መሣሪያዎች.....	86
4.1.3 በትንፋሽ ድምፅ ከሚፈጥሩ መሳሪያዎች መካከል:-	87
4.1.4 በምት (ግጭት) ድምፅ የሚፈጥሩ መሳሪያዎች:-	87
4.1.5 የክር (በንዝረት) ድምፅ የሚፈጥሩ መሳሪያዎች.....	88
4.1.6 አራቱ የኢትዮጵያ ባህላዊ ቅኝቶች	90
4.1.7 የምንሰማባቸው መንገዶች	90
4.2 የውዝዋዜ ጥበብን መለማመድ ያለው ጠቀሜታ	92
4.3 የትያትር ጥበብን መለማመድ ያለው ጠቀሜታ	93
4.2.1 የማህበራዊ ኑሮን ልምድ ለመገንባት.....	94
4.2.2 አካልን ለማዳበር ይጠቅማል.....	94
4.2.3 አዕምሮን በእውቀት ለማዳበር	94
4.3 አገር በቀል ጨዋታዎች	95
4.3.1 ሞኝ ባልና ሚስት	95
4.4 የዕይታ ጥበብን መለማመድ ያለው ጠቀሜታ	96
4.4.1 ከስነ-ውበት አንፃር:-	97
4.4.2 ስሜትን ከመግለፅ አንፃር:-	97
4.4.3 ከስነ-አዕምሮ አንፃር:-	97
4.4.4 ከማህበረሰብ አንፃር:-	97
4.4.5 አገር በቀል የቤት አሰራሮችን፣ ጌጣጌጦችን ማወቅ እና ማድነቅ.....	98
ማጠቃለያ	100
የማጠቃለያ ምዘና	101
5. ምዕራፍ አምስት /ጥመርታ ዝምድናና ትግበራ/.....	102
5.1 ሙዚቃን ከሌሎች የትምህርት ዓይነቶች ጋር ማዛመድ::	103
5.1.1 ሙዚቃን ከሌሎች የትምህርት ዓይነቶች ጋር ማዛመድ::	104
5.2.1 ከዕውቀትና ከእንሰላት እንቅስቃሴዎችና ውዝዋዜዎችን መቅዳት.....	108
5.2.2 ውዝዋዜ.....	108
5.4 የዕይታ ጥበብን ከሌሎች የትምህርት ዓይነቶች ጋር ማዛመድ	111

5.4.1 ቅርፆችን፣ ፍርሞችንና ቀለማትን ከሒሳብ የትምህርት ዓይነትና ክሌሎች የትምህርት ዓይነቶች ጋር ማዛመድ	112
5.4.2 የዕይታ ጥበብና የሒሳብ ትምህርት ጥምርታ	112
5.4.3 የቅርፆች ዓይነት	113
5.4.4 ሶስት ማዕዘን፦	113
5.4.5 ክብ፦	113
5.4.6 ካሬ፦	113
5.4.7 የዕይታ ጥበብና የሳይንስ ትምህርት ጥምርታ	113
5.4.8 የቀለማት መዋሀድ	114
ማጠቃለያ	115
የማጠቃለያ ምዘና	115
ዋቢ መጻህፍት	117

መግቢያ

የክወናና የዕይታ ጥበብ ለአንድ ሀገር ማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ስነ-ልቦናዊ እድገት እጅግ አስፈላጊ ናቸው። በአለማችን በኢኮኖሚ አድገዋል ተብለው የሚታሰቡት ሃገራት በነዚህ የጥበብ ዘርፎች የላቀ ተጠቃሚነታቸውን አሳይተዋል። ባህላቸውንም ለሌሎች ሃገራት ለማስታወቅ እነዚህን ጥበባት በእጅጉ እየተጠቀሙበት ይገኛሉ።

በሃገራችን እነዚህ ጥበባት ሊያበረክቱት የሚችሉትን ዘርፈ ብዙ ጥቅም ለማግኘት በትምህርት የታገዘ ስልጠና መውሰድ አስፈላጊ ነው። በመሆኑም በዚህ የትምህርት ክፍል ተማሪዎች የተለያዩ ሀገር በቀል የክወናና የዕይታ ጥበባትን ትመለከታላችሁ። እነዚህ ጥበባትም ባህልን ከማስተዋወቅ፣ ታሪክን ከማስተላለፍ እና ትውልድን ከመቅረፅ አንፃር ያላቸውን ከፍተኛ ሚና ትረዳላችሁ።

በዚህ ክፍል የተለያዩ የክወናና የዕይታ ጥበብ እውቀቶችን ትመለከታላችሁ ከነዚህም ውስጥ የቅርፅ ዓይነቶችን፣ ፍርሞችን ልዩ ልዩ ቀለማትን፣ የሙዚቃ ኖታዎችን ከሙሉ ኖታ እስከ ሩብ ኖታ ከእረፍት ኖታቸው፣ ድምፅ አልባ ድራማና መነባከብ ወዘተ ትረዳላችሁ። በተጨማሪም በመዘመርና በመወዛወዝ እንዲሁም የተለያዩ ስዕሎችን በመሳል የክወናና የዕይታ ጥበብ እውቀታችሁን ታዳብራላችሁ።

ከላይ የተጠቀሱትን ጥበባዊ እውቀቶች ከሌሎች የትምህርት አይነቶች ጋር በማጠመርና በማዛመድ ለሌሎች ትምህርት አይነቶች የሚኖራችሁን ግንዛቤ እንድታዳብሩ ያግዛችኋል።

የትምህርቱ አጠቃላይ አላማ

- የቅርፅ ዓይነቶችን፣ ፎርሞችን ልዩ ልዩ ቀለማትን ትረዳላችሁ።
- የሙዚቃ ኖታዎች ከሙሉ ኖታ እስከ ሩብ ኖታ ከነጻረፍት ኖታቸው ትለያላችሁ።
- የድምፅ አልባ ድራማ ትሰራላችሁ።
- መዝሙራትን ትዘምራላችሁ።
- ውዝዋዜዎችን ትወዛወዛላችሁ።
- ቁምና ዝርግ ፍቶግራፎችን ታስረዳላችሁ።
- በድምፅና በምስል የሚያዩዋቸውንና የሚሰሟቸውን መልዕክቶችን ምስሎችንና ድርጊቶችን ታሳያላችሁ።
- የክሌፍ ዓይነቶችንና ክሌፍቹ የተቀመጡበትን ስታፍ መስመሮችና ባዶ ቦታዎች ከነረዳት መስመሮቻቸው ትለያላችሁ።
- በስታፍ ላይ (በስብስብ ላይ) የተፃፉትን (በመስመሮች ላይና በባዶ ቦታዎች ላይ የተፃፉትን) ሙዚቃዎች ትረዳላችሁ።
- ቤተሰባዊ ድርጊቶችን በመዝሙርና በውዝዋዜ ታከናውናላችሁ።
- በተሰጣቸው ትዕዛዝ (መመሪያ) መሰረት ሥዕሎችን ሥላችሁ፣ ኮላኸር ሰርታችሁ፣ የሚቀባውን ቀብታችሁ ታሳያላችሁ።
- የአገር በቀል ልምምዶች የሆኑትን የቤት አሰራሮችን፣ ማስዋጊያዎችን (ጌጣጌጦችን)፣ ሙዚቃዎችንና ጫወታዎችን ታደንቃላችሁ።
- በድምፅ አላባ ድራማና በመነባነብ መካከል ያሉትን ልዩነት ትለያላችሁ።
- በስዕልና በፍቶግራፍ መካከል ያሉትን ልዩነት ትለያላችሁ።
- ክ.እ.ጥ. ከሌሎች የትምህርት ዓይነቶች ጋር ያለውን ጥመርታ ታስረዳላችሁ።
- የመዝሙራትን፣ የቅርፆችንና የቀለማትን አስፈላጊነት ታስረዳላችሁ። ውዝዋዜዎችን ከዕዕዋትና ከእንስሳት እንቅስቃሴዎች ትኮርጃላችሁ።

ምዕራፍ አንድ

ጥበባዊ ግንዛቤ

መግቢያ

በዚህ የትምህርት ደረጃና ዕድሜ ክልል ያሉ ተማሪዎች በክወናና ዕይታ ጥበባት ትምህርት በሙዚቃ፣ ውዝዋዜ፣ በትያትርና በዕይታ ጥበብ (በስነ-ስዕል) ትምህርት መስኮች ከሙሉ ኖታ እስከ ሩብ ኖታ የተሰሩ መዝሙራት እና ውዝዋዜዎችን፣ ልዩ ልዩ ቅርፃ ቅርፆችን፣ ፎርሞችንና ቀለሞችን ጥናት፣ ዝርግና ቁም ፎቶ ግራፍ በመጨረሻም ድምፅ አልባ እንቅስቃሴን በመረዳት ያላችሁን ዕውቀት እና ክህሎት እንድታዳብሩ ይጠበቃል።

አጠቃላይ አላማ፡-

- የቅርፅ ዓይነቶችን፣ ፎርሞችን ልዩ ልዩ ቀለማትን ታስረዳላችሁ።
- የሙዚቃ ኖታዎች ከሙሉ ኖታ እስከ ሩብ ኖታ ከነእረፍት ኖታቸው ትለያላችሁ።
- የድምፅ አላባ ድራማ ትሰራላችሁ።
- ቁምና ዝርግ ፍቶግራፎችን ታስረዳላችሁ።

1.1 ማጤን ከሙዚቃ አንፃር

በዚህ ትምህርት ውስጥ ተማሪዎች በፅንሰ ሀሳብ ደረጃ እንዲሁም በተግባር ያገኙትን እውቀት ጠለቅ ባለ ሁኔታ እንድታሰላስሉ ያስፈልጋል።

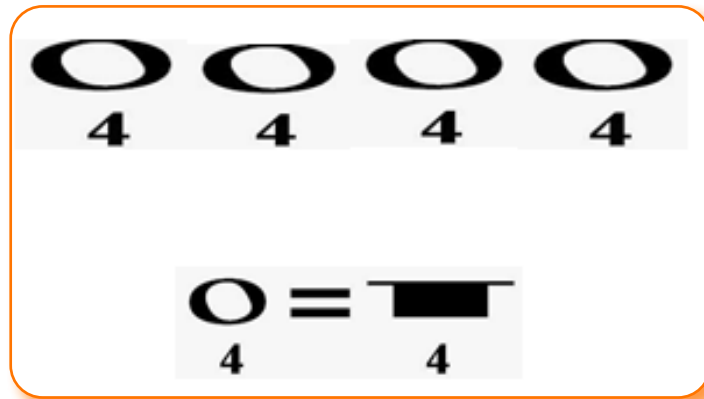
የትምህርቱ ዝርዝር አላማ፡-

ይህንን ትምህርት ከተማራችሁ በኋላ፡-

- ከሙሉ ኖታ እስከ ሩብ ኖታ ከነ እረፍት ምልክቶቻቸው በጊዜ ቆይታና በቅርጻቸው ትለያላችሁ።
- የሙዚቃ ኖታዎችንና የተቀመጡትን ሆሄያትን በአንድነት በማጣመር መዝሙሮችን ትዘምራላችሁ።
- ግጥሞችን በቃላችሁ ታጠናላችሁ።

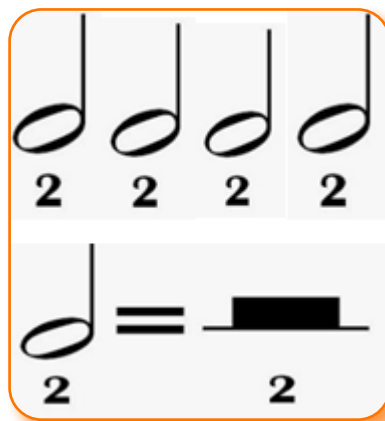
1.1.1 ከሙሉ ኖታ እስከ ሩብ ኖታ የተሰሩ መዝሙራት

1.1.2 ሙሉ ኖታና የእረፍት ምልክት ፡-ሙሉ ኖታና የእረፍት ምልክት ማለት ከሙዚቃ ኖታዎች መካከል ትልቁን የጊዜ ቆይታ የሚወክልና አራት ምት የጊዜ ቆይታ ያለው ነው። ከርዝመቱም አኳያ ትኩረት ተሰጥቶት መቆጠር ያለበትና ሙሉ ሃሳባችንን ቆጠራው ላይ እንዲሆን የሚፈልግ የኖታ አይነት ነው። የእረፍት ኖታውም እንደ ሙሉ ኖታ እኩል የጊዜ ቆይታ ያለው እና ልዩነታቸውም በቅርጻቸው እንዲሁም በእረፍት ኖታው ምልክቱ ምንም ድምጽ ሳይሰማ ጊዜውን ጠብቆ መጫወትን የሚያዝ መዚቃ መፃፊያ ኖታ ነው።

1:- የሙሉ ኖታ ከነ አቻ የእረፍት ኖታ

1.1.3 የግማሽ ኖታና የእረፍት ምልክት:- ማለት ከሙዚቃ ኖታዎች መካከል ከሙሉ ኖታ ቀጥሎ ትልቅ የጊዜ ቆይታን የሚወክል እና የሙሉ ኖታን ግማሽ ያክል የጊዜ ቆይታ አለው። ይህም ማለት ባለ ሁለት ምት የጊዜ ቆይታ ነው። የእረፍት ኖታው እንደ ግማሽ ኖታ እኩል የጊዜ ቆይታ ያለው እና ልዩነታቸውም በቅርጻቸው እንዲሁም በእረፍት ኖታው ምልክቱ ምንም ድምጽ ሳይሰማ ለሁለት ምት ያክል ጊዜውን ጠብቆ በዝምታ ማሳለፍ የሚያዝ የኖታ ምልክት ነው።

ምስል 2:- የግማሽ ኖታ የጊዜ ቆይታ ከነ አቻ የእረፍት ኖታ ምልክቱ

1.1.4 ሩብ ኖታ እና የእረፍት ምልክት፡- ከመዘረቃ ኖታዎች መካከል ባለ አንድ ምት የኖታ አይነት ሲሆን የግማሽ ኖታን ግማሽ የጊዜ ቆይታን የሚወክል ነው ። ከግማሽ ኖታ ጋር የሚለየው ክቡ የጠቆረ መሆኑ ነው። በተጨማሪም የእረፍት ኖታው እንደ ሩብ ኖታ እኩል የጊዜ ቆይታ ያለው እና ልዩነታቸውም በቅርጻቸው እንዲሁም በእረፍት ኖታው ምልክቱ ምንም ድምጽ ሳይሰማ ጊዜውን ጠብቆ መጫወት የሚያዝ ኖታ ነው።

ምስል 3፡-የሩብ ኖታ የጊዜ ቆይታ ከነ አቻ የእረፍት ኖታ ምልክቱ

መልመጃ 1፡-

የመዝሙር ርዕስ፡- ለበጎ ከሆነ (ድምፃዊ መሃሙድ አህመድ)

ተከብረሽ
የኖርሽው
ባባቶቻችን ደም
ባባቶቻችን ደም፤
እናት ኢትዮጵያ
የደፈረሽ ይውደም
የደፈረሽ ይውደም።

ተማሪዎች ይህን መዝሙር በምትዘምሩበት ጊዜ ሁለት ጥቅሞችን ታገኛላችሁ። የመጀመሪያው ተማሪዎች ከላይ በጽንሰ ሀሳብ ደረጃም ሆነ በተግባር ልምምድ ያወቃችሁትን የኖታ አነባቡብ ዘዴ ከሆኑት ጋር በማጣመር እንድትዘምሩ ሲያስችላችሁ በተጨማሪም መዝሙሩን በምትዘምሩበት ጊዜ ስለ ሀገር ፍቅር እና ሀገርን ስለመውደድ ትማሩበታላችሁ።

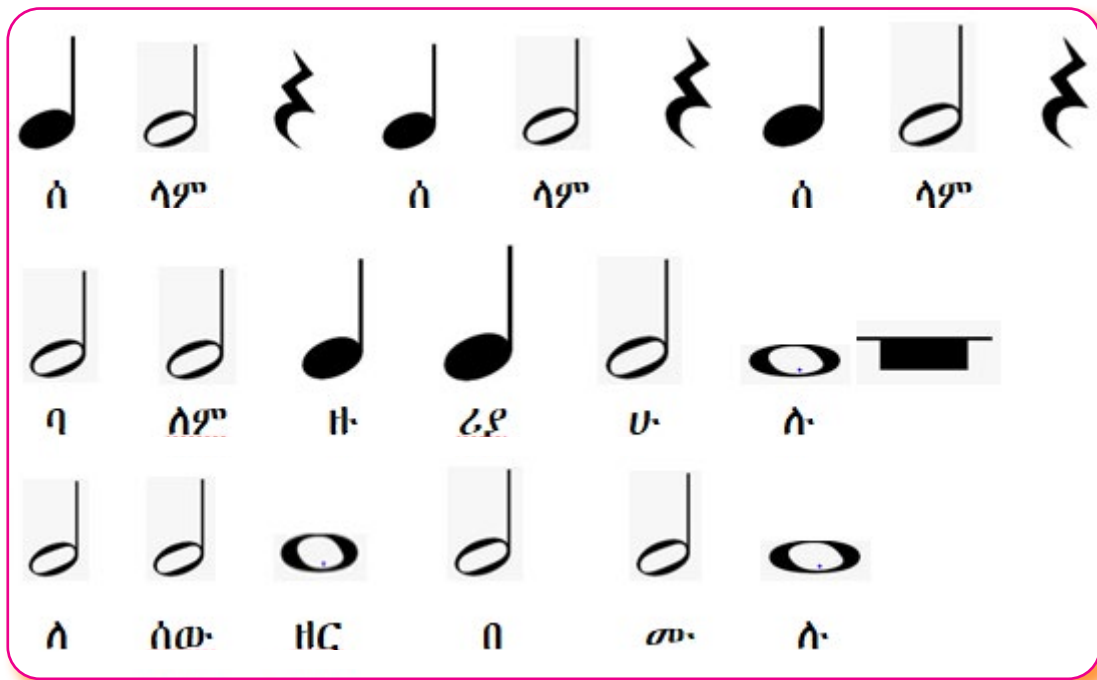

ተ	ከ	ብረሽ	የ	ዋር	ሽው
					x 2
ባ	ባ	ቶ	ቻ	ችን	ደም
ኦ	ናት	ኦ	ትዩ	ኢ	ያ
					x 2
የ	ደ	ፈ	ረሽ	ደው	ደም

መልመጃ 2:-

የመዝሙር ርዕስ:- ሠላም
 ሠላም ሠላም ሠላም
 ባለም ዙሪያ ሁሉ
 ለሰው ዘር በሙሉ

ተማሪዎች በዚህ መዝሙር ሰላም ለሰው ዘር በሙሉ በጣም አስፈላጊ እና ሰዎች በአብሮነት በደስታ ያለ ስጋት እንዲኖሩ የሚያስችል ሃብት መሆኑን ትረዳላችሁ። በተጨማሪም ይህንን መዝሙር ደጋግማችሁ በመዘመር የእያንዳንዱን ኖታዎች የጊዜ ቆይታን በአጥጋቢ ሁኔታ እንድትረዱ ያግዛችኋል።

መልመጃ 3:-

ይህ መዝሙር በተማሪዎች ተደጋገሞ የሚዘመር በመሆኑ ሆኔያትን እና ኖታዎችን በማጣመር በቀላሉ እንድትዘምሩ የሚያስችል መዝሙር ነው። በመሆኑም ተማሪዎች ይህንን መዝሙር በምትዘምሩበት ጊዜ አንዱ ለአንዱ መረዳዳት ፣ መተሳሰብን እንዲሁም መዋደድን ትገነዘባላችሁ።

የመዝሙር ርእስ:- ወንድሜ ያዕቆብ

ወንድሜ ያዕቆብ
ወንድሜ ያዕቆብ
ተኛህ ወይ ተኛህ ወይ
ደውል ተደወለ
ደውል ተደወለ
ተነሳ ተነሳ

					
ወን	ድ	ሚ	ያ	ቆብ	
					
ወን	ድ	ሚ	ያ	ቆብ	
					
ተ	ኘህ	ወይ	ተ	ኘህ	ወይ
					
ደ	ወል	ተ	ደ	ወ	ሐ ^{2x}
					
ተ	ነ	ሳ	ተ	ነ	ሳ

መልመጃ 1:-

1. በሳጥኑ ውስጥ ከተቀመጡት ኖታዎች ምካከል የሙሉ ኖታን የእረፍት ምልክትን አክብቡ።

					
---	---	---	---	---	---

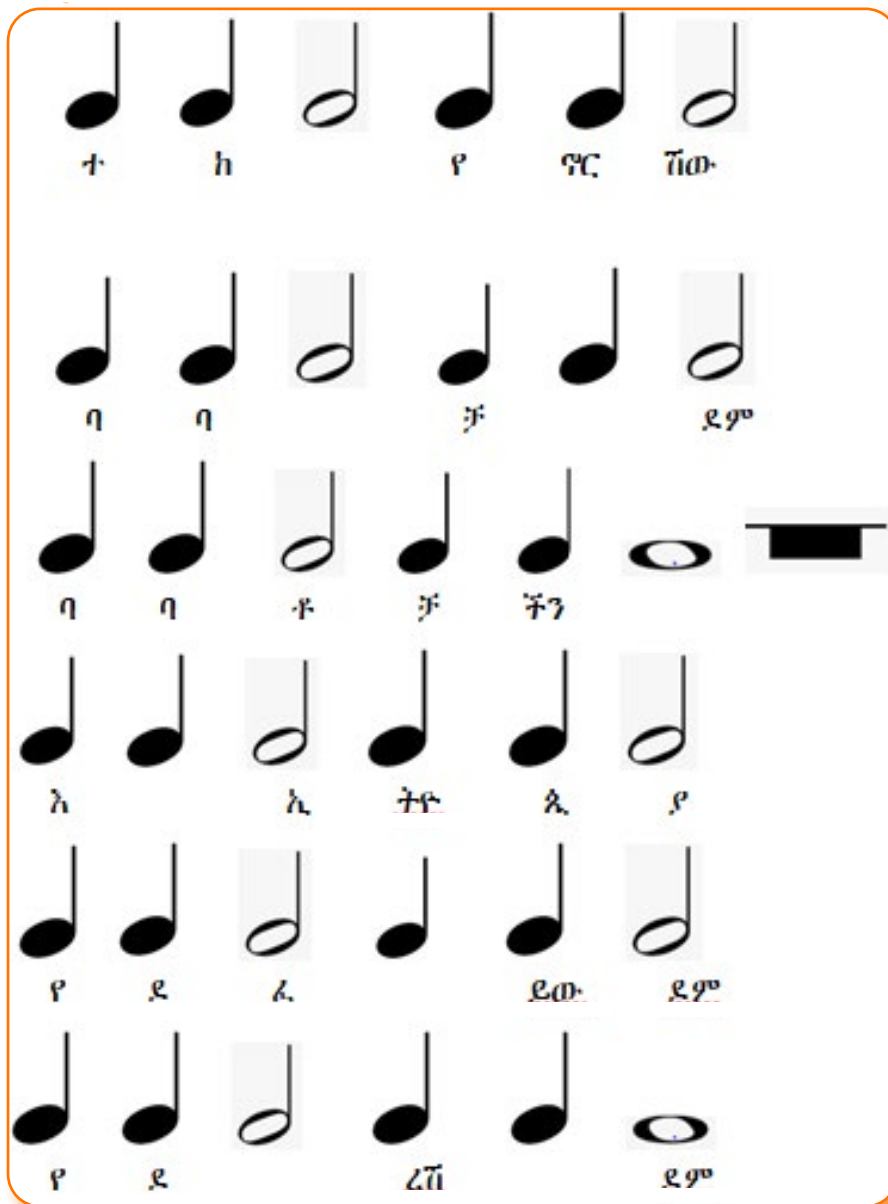
2. በሳጥኑ ውስጥ ከተቀመጡት ኖታዎች መካከል የሩብ ኖታን የእረፍት ምልክትን አክብቡ።

መልመጃ 2:-

የሚከተለውን መዝሙር በማየት የጎደሉትን ሆሄዶች መሉ።

ተከብረሽ የኖርሽው
ባባቶቻችን ደም
ባባቶቻችን ደም፤
እናት ኢትዮጵያ
የደፈረሽ ይውደም
የደፈረሽ ይውደም።

1.2 ውዝዋዜ /ዳንስ/

የትምህርቱ ዝርዝር አላማ

ይህንን ትምህርት ከተማራችሁ በኋላ፡-

- ስለ ባህላዊ ውዝዋዜ ትገነዘባላችሁ
- የተለያዩ አይነት ኢትዮጵያዊ ባህላዊ ውዝዋዜዎችን ታውቃላችሁ

ውዝዋዜ ከስሜት የሚመነጭ የእንቅስቃሴ ጥበብ ማለት ነው። ዳንስ ወይም ውዝዋዜ በተለያዩ የመልክዓ ምድራዊ ክልል በተለያዩ ባህል የሚገኝ ህዝቦች የሚያውቁት፣ የሚገለገሉበትና ለተለየ አላማቸው ሲሉ በወጉ የሚከሸኑት ጥበብ ነው።

ውዝዋዜ ከሰው ልጅ የፈጠራ ውጤቶች ማለትም የስነ-ጥበብ ዘርፎች የተለየ ባህርይ ያለው የጥበባት ዘርፍ ነው። ስሜት በአራት መሰረታዊ የአካል እንቅስቃሴዎች ይገለጻል። እነሱም በደስታ፣ ሀዘን፣ ፍራቻና ቁጣ ናቸው ።

ደስታ

ሀዘን

ቁጣ

ፍራቻ

በሀገራችን የተለያዩ አይነት ባህላዊ ውዝዋዜዎች አሉ። ለምሳሌ ጉራጊኛ፣ አሮሞኛ፣ የአማራ እና ትግረኛ ለአብነት ይጠቀሳሉ።

ተማሪዎች መልመጃ፡-

- ተማሪዎች የተለያዩ አይነት ብሔረሰብ ጭፈራዎችን እና ሙዚቃዎችን በመለማመድ ለመምህራችሁ አሳዩ።
- በግል እና በቡድን በመሆን በተለያዩ አይነት ባህላዊ ሙዚቃዎች በመወዛወዝ ለመምህራችሁ አሳዩ።

1.2.1 ድምፅ አልባ እንቅስቃሴን መረዳት

ከዚህ በፊት ትምህርታችሁ ስለ የድራማ አይነት እና አሰራር እንዲሁም ልዩ ልዩ ጨዋታዎች ተገንዝባችኋል። በዚህ በአራተኛ ክፍል የቀድሞ ግንዛቤያችሁን በማዳበር ስለ ድምፅ አልባ እንቅስቃሴ እና የተለያዩ ጨዋታዎች፣ ተረቶች በድራማዊ ይዘት እያላበሳችሁ እንድትጫወቱት እና ስለ ድራማ እና ድምፅ አልባ እንቅስቃሴ ልዩነት እድትረዱና ክህሎታችሁ እንዲዳብር ይጠበቃል።

የትምህርቱ ዝርዝር አላማ፡-

ተማሪዎች ይህንን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ

- ስለ ድራማ ምንነትና አከዋወን ትረዳላችሁ።
- ስለ ልዩ ልዩ የድራማ አይነቶች እየሰራችሁ ታሳያላችሁ።
- ስለ ድምፅ አልባ እንቅስቃሴ ወይም ማይም ምንነት ትገነዘባላችሁ።
- የድምፅ አልባ እንቅስቃሴ ትሰራላችሁ።

1.3 ድራማ/ተውኔት

ተውኔት ወይም ድራማ ለተዝናኖት ፋይዳ ሲባል የሌሎችን ባሕርይ ሁናቴና ንግግር ለጊዜው ወርሶ ክዋኔን ከቋንቋ ጋር አገናኝቶ መጫወት ነው።

ድራማ ለእለት ተእለት ህይወት ትኩረት የሚሰጥ ጠንካራና በተመልካችም ዘንድ ተአማኒነትና ተቀባይነት ያለው በአነጋገር እና በተክለ ሰውነት በሚፈጠሩ እንቅስቃሴዎች የሚታገዝ ድርጊት ነው። ተውኔት ማለት “ተዋነየ ተጫወተ” ወይም ተጨዋወተ፣ ተነጋገረ እንደ ማለት ነው። በአጠቃላይ ጨዋታ፣ ዘፈን ድርጊትን እና እንቅስቃሴን ያካተተ ነገር ማለታችን ነው። ስለዚህ ተውኔት ስንል የእንግሊዘኛውን ድራማ የሚተካ ፍቺ አለው።

ተውኔት የሥነ ጽሁፋዊና አስመስሎ የማድረግ የመከወን ጥበቦች ቅንጅት

ነው። ሥነ ጽሁፋዊነቱ የሚመነጨው ከቃላት የተሰራ ከመሆኑ የተነሳ ሲሆን፣ አስመስሎ የማድረግ ጉዳዩ ደግሞ በገፅ ባህርያት ቦታ ገብተው (ተተክተው) በአካልና በግብር በመድረክ ላይ የሚከሰቱ ፍጡራንን ከማሳተፍ ላይ ነው። በጥቅሉ ሥነ ፅሁፋዊነትና ተተግባሪነት በተውኔት ውስጥ ቋንቋን እየተናገሩ ድርጊያዎችንም የሚፈፀሙ አካላት መኖራቸውን እንድናጤን ይረዳናል።

1. ከዚህ ከጥሎ የሚገኘውን የብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደ ስላሴን ተረት አጥንታችሁ በድራማ መልክ ለመምህራችሁ አቅርቡ።

1.3.1 ስለ የጦጣ ፍርድ

ሁለት ድመቶች ባንድነት ይኖሩ ነበር። አይጥ ለማደንም ቢሆን፤ ምናምንም ለመስረቅ ቢሆን አይለያዩም ነበር። አንድ ቀን ከአንዱ ቤት ወደ አንዱ ቤት ሽርሽር ሲሉ መስኮቱ የተከፈቱ ቤት አገኙ። በዚያ ጊዜ ድምጣቸውን አጥፍተው ቀስ እያሉ በመስኮቱ ዘለው ገቡ። በዚያም በእንቁላልና በሱኳር በሌላም በሚጣፍጥ ነገር የተሰናዳ ምግብ በጠረጴዛ ላይ አዩ። በጓዳውም አንድ ሰው እንኳ አለመኖሩን አይተዋልና ባንድነት ዘለው ያንን የጣፈጠ ምግብ አፋቸው እንደ ቻለላቸው ይዘው በመስኮት እየሾለኩ ወጡ። ከወጡም በኋላ በአታክልት ውስጥ ተደብቀው ለመብላት ሁለቱም የያዙትን ቀላቅለው አስቀምጠው ሰው እንዳያያቸው ግራና

ቀኝ ይመለከቱ ጀመር። ለመብልም በቀረቡ ጊዜ አንዱ ክፍል ምግብ ካንዱ በልጦ አዩት። በዚህም ምክንያት ትልቁ የኔ ነው፤ የኔ ነው በማለት ሁለቱ ድመቶች ተጣሉ። ምግቡን ትተው እርስ በርሳቸው ይሞጫጩ ጀመሩ።

አንድ ጦጣም ባታክልት ውስጥ ሆኖ ይመለከታቸው ኑሮ፤ በቶሎ እየሮጠ መጥቶ እርስ በርሳችሁ ምን ያጣላችኋል? አሁን በአመጣችሁት ምግብ ተጣልታችሁ እንደ ሆነ፤ የአታክልቱ ውስጥ ዳኛ እኔ ነኝና ወደ ሸንጎ ቀርባችሁ በዳኛ ፊት ነገራችሁን መጨረስ ነው አላቸው።

ድመቶቹም ይሁን ደግ ነው አሉ። እንግዲያውስ ኑ አለና ወደ ዛፉ ሥር ሔዶ በጥላው ውስጥ አስቻለ። ከዚህም በኋላ ፍርዱን ጀመረ። ይህን ምግብ ሁለታችንም ባንድነት አይታችሁ አንስታችሁ የለምን አላቸው። አዎን፤ ስንገባም ባንድነት፤ ስናየውም ባንድነት፤ ስናነሳውም ባንድነት ነው አሉ። እንግዲያውስ ትክክል ተካፈሉ፤ ነገር ግን ትክክል ለመካፈል ሚዛን ያስፈልጋልና ሚዛን አምጥታችሁ ላካፍላችሁ አላቸው። ይሁን ብለው ሚዛን አመጡ።

ቢመዝነው በውነትም አንዱ ክፍል ትልቅ ኑሮ ሚዛኑ ደፋ። ዳኛውም አንዱ መብለጡን አይቶ ልክ ላግባላችሁ ብሎ ከሚዛኑ ላይ አነሣና አንድ ጊዜ ገመጠለት። መልሶ ቢመዝነው ደግሞ ያ ትንሽ የነበረው በዛና ሚዛኑ

ደፋ። ደግሞ ያንን አንድ ጊዜ ገመጠና መልሶ ቢመዝነው የፊተኛው ሚዛኑ ደፋ። ሶስተኛ አንስቶ እገምጣለሁ ሲል ድመቶቹ ነገሩን አዩና ዳኛ ሆይ ተወው ተወው እኛው ተስማምተን እንካፈለዋለንና ስጠን አሉት።

ዳኛው ጦጣም እነዲህ ሲል መለሰ፡ እመቤቶቼ ሆይ፤ እናንተ እንዲህ ብትሉ መቸ ይሆናል፤ ያጤ ስር አይደለምን፤ ሳላስተካክል ብሰጣችሁ ፍርድ መጉደሉ አይደለምን አለና ደግሞ አንድ ጊዜ ገመጠለት። እንደዚሁ ከዚያም ከዚያም እየገመጠ ጨረሰና፤ ጥቂት ሲቀረው ቢመዝነው ትክክል ሆነ። እነሆ አሁን ትክክል ሆነላችሁ አላቸው። እንግዲያውስ ስጠን አሉት።

ጦጣ እነደገና መለሰ፡ ቆዩ አትቸኩሉ፤ እናንተ ነገሩ ሁሉ በመቸኮል የሚሆን ይመስላችኋል። እኔ ሥራዬን ሁሉ ትቼ እስካሁን ድረስ በናንተ ነገር ደክሜ ደክሜ እንዲያው ልቀር ነውን፤ ይህስ የዳኝነቴ ነው አለና ያንኑ የተረፈውን ወደ አፉ አድርጎ ከችሎት ተመለሰ። ድመቶቹም እያዘኑ ወደ ስፍራቸው ሔዱ።

የመልመጃ ጥያቄዎች

1. ከዚህ ታሪክ ምን ተማራችሁ ተመሪዎች?
2. ድመቶቹን ያጣላቸው ነገር ምንድን ነው?
3. ከ ጦጣ ፍርድ ምን ተማራችሁ?

ተማሪዎች ከዚህ ቀጥሎ የቀረበውን የብላቴን ጌታ ጎሩይ ወልደ ስላሴን ተረት የዱር አራዊቱን ሚና በመከፋፈል አጥንታችሁ ለመምህራችሁ በ ቡድን

አቅርቡ። የሚና አከፋፈሉም የአንበሳን፣ ጅብ፣ ነብር እና አህያ አንድ አንድ በመያዝ የሚናገሩት በማጥናት ለመምህራችሁ አቅርቡ።

1.3.2 ስለ አንበሳና ስለ ነብር፣ ስለ ጅብና ስለ አህያ ባልንጀርነት

አንበሳና ነብር፣ ጅብና አህያ ባልንጀርነት ይዘው ባንድነት ሊኖሩ ምግብ ተቸገሩ። አንድ ቀን ባንድነት ተሰብስበው ስለ ምግባቸው ምክር ጀመሩ። ከቶ እግዚአብሔር ምግብ የነሣን በምን ምክንያት ይሆን፤ ምናልባት ከመካከላችን ትልቅ ኃጢአት የሠራ እንዳለ ሁላችንም እንናዘዝ፤ ትልቅም ኃጢአት ሠርቶ የተገኘውን ከመካከላችን እናጥፋው ተባባሉ።

መጀመሪያ አንበሳን ተናዘዝ አሉት። አንበሳም ሊናዘዝ ቀረበና፡ እኔ አንድ ቀን እጅግ ተርቤ ውዬ ነበርሁ። ዘላኖች ብዙ ከብት ይዘው በዱር ውስጥ በረት ሠርተው ተቀምጠው ነበርና ቀኑ ሲመሽ አይቼ በበረቱ ውጭ ቆሜ አንድ ጊዜ ባገሣ ሰንጋው ሁሉ በረቱን እየዘለለ ወጣ። እኔም አንዱን ሰንጋ ሰብሬ ደሙን ጠጥቼ ሥጋውን በላሁት። ይህ ኃጢአት እንደ ሆነ ፍረዱብኝ አለ።

ባልንጀሮቹ መለሱ፤ ወዲህ ተርበህ ወዲህ ደግሞ በዱር ውስጥ የሚኖሩ ከብቶች አግኝተህ እንኳን አንድ ሰንጋ ብዙውንስ ብትበላ ምን ኃጢአት አለብህ ብለው ፈረዱለት።

ነብር ቀረበ፤ እኔም አንድ ቀን እጅግ ተርቤ በዱር ውስጥ ወዲያና ወዲህ እያልሁ ምግብ ስፈልግ፤ አንዲት ፍየል ከእርኛዋ ጠፍታ ብቻዋን ቅጠላ ቅጠሉን ስትለቃቅም አገኘች። ወዲያው አንቂ ይገፍ ደምዋን ጠጥቼ ሥጋዋን በላሁት። ይህ ኃጢአት እንደ ሆነ ፍረዱብኝ አለ።

ባልንጀሮቹም መለሱ፡ ወዲህ ተርበህ ወዲህ ደግሞ ከእርኛዋ የጠፋች ፍየል አግኝተህ፤ እንኳን አንዲት ፍየል ብዙስ ብትበላ ምን ኃጢአት አለብህ አሉት።

ጅብ ቀረበ፤ እኔም አንድ ቀን እጅግ ተርቤ ውዬ ነበረ። ማታ ከጉድጓዴ ወጥቼ ምግቤን ስፈልግ ነጋዶች ቢደክሙባቸው ጥለውት የሔዱት አንድ የፈረስ አጋሰስ፤ ከመንገድ ዳር ወድቆ መነሣት አቅቶት ሊገላበጥ አግኝቼ እርሱን በልቻለሁ፤ ይህ ኃጢአት እንደ ሆነ ፍረዱብኝ አለ።

ባልንጀሮቹ መለሱ፡ ወዲህ ተርበህ ወዲህ ደግሞ ነጋዶች ጥለውት የሔዱ አጋሠሥ አገኝተህ፤ እንኳን አንድ አጋሠሥ ብዙስ ብትበላ ምን ኃጢአት አለብህ አሉት።

ከዚህ በኋላ አህያን ነይ ተናዘዘ አሏት። አህያም ቀረበች። አንድ ቀን ጌታዬ ብዙ ጭነት ጭኖብኝ ስሔድ፤ ጌታዬ በመንገድ ላይ አንድ ሰው አገኘና ከዚያ እየተነጋገረ ቆመ። እኔም እጅግ ተርቤ ነበረና እነዚያ እስቲነጋገሩ ድረስ በመንገዱ ዳር ሠርዶ መሳይ አግኝቼ ያንን እየተነጫጨሁ ቆየሁ፤ ወዲያው ጌታዬ መጣና መጫኛውን አጠባብቆልኝ መንገዳችንን ተጓዝን። ይህ ኃጢአት እንደሆነ ፍረዱብኝ አለች።

ባልንጀሮችዋም መለሱ፤ ከዚህ የበለጠ ምን ኃጢአት አለ፤ ጌታሽ ከሰው ጋር እስቲነጋገር ከመንገድ ወጥተሽ ሠርዶ እየነጨሽ የቆየሺው ትልቅ ኃጢአት አይደለምን፤ እግዚአብሔር ምግባችንን የነሣን ለካ ባንች ኃጢአት ኑረዋል።

አንችን ከመካከላችን ካላጠፋን እግዚአብሔር አይታረቀንም ብለው ወዲያው ገነጣጥለው በሏት።

ልጆቼ ሆይ፤ ከኃይለኞችና ከክፉ ሰዎች ጋር ባልንጀርነት አትግጠሙ፤ በክፉታቸው መክረው በኃይላቸው ያጠፋችኋልና።

መልመጃ 2

የሚከተሉትን ጥያቄዎች በአጭሩ በፁሁፍ አብራሩ።

1. ተማሪዎች ከዚህ ታሪክ ምን ተማራችሁ?
2. አህያዋ የበሉዋት እነ አያአንበሶ ጥፋት አጥፍታ ነው ብላችሁ ታስባለችሁ? አዎ ካላችሁ ምንድን ነው ጥፋትዋ? አላጠፋችም ካላችሁም ምንድን ነው ምክንያቱ?
3. አያ አንበሶ ምንድን ነበር ያደረገው?

ከዚህ ቀጥሎ የቀረበውን አንድ ከበርቴ ሰው የተሰኘውን የብላቴን ጌታ ኅሩይ ወልደ ስላሴን ተረት በተገቢው መንገድ በማንበብ የሚና ክፍፍል በማድረግ አጥንታችሁ በቡድን በመለማመድ ለመምህራችሁ አቅርቡ።

1.3.3 ስለ አንድ ከበርቴ ሰው

በእንግሊዝ ሀገር የሚኖር አንድ ከበርቴ ሰው ነበር። እርሱም ሦስት ልጆች ነበሩት። ነገር ግን ሰው ምንም ባለብዙ ገንዘብ ቢሆን ገንዘቡ ከሞት አያድነውምና ለሰውነቱ እንደ ሽመገለ የሞቱም ጊዜ እንደቀረበ አውቆ ሶስቱን ልጆቹን ጠርቶ ገንዘቡን ሁሉ አካፈላቸው። ርስቱንና ቤቱንም እንደሚገባቸው እያየ ሰጣቸው።

ነገር ግን አንድ ትልቅ አልማዝ ነበረውና ያንን ለብቻው በእጁ አንሥቶ ይዞ ልጆቹ ሆይ፤ ከእናንተ ከሦስታችሁ እጅግ ደስ የሚያሰኝ መልካም ሥራ ለሠራው ልጅ ይህን አልማዝ እስጠዋለሁና የሰራችሁትን ሥራ ንገሩኝ አላቸው።

ታላቁ ልጁ ቀረበ። አባቴ ሆይ፡ አስቀድሞ የማያውቀኝ አንድ ሰው መጥቶ ብዙ ገንዘብ አደራ አስመቀጠብን። እርሱ መስጠቱን እኔ መቀበሌን አንድ ሰው እንኳን አላየም ነበር። እኔም አደራ አስቀምጫለሁ የሚል ወረቀት አልሰጡትም ነበር።

ከብዙ ቀን በኋላ ተመልሶ መጥቶ አደራ ያስቀመጥሁትን ገንዘብ ስጠኝ

አለኝ። በዚያ ጊዜም ከፍጹ አስቀርቼ የሰጠኸኝ ይኸ ብቻ ነው ብለው ወይም ጭራሽ አላየሁም ብለው ይቻላል ነበር። ዳሩ ግን ይህን ማድረግ አይገባም ብዬ አንድ እንኳ ሳላስቀር ገንዘቡን ሁሉ ሰጠሁት። ይህ መልካም ሥራ አይደለምን አለው።

አባቴም መለሰ፣ ልጄ ሆይ፣ ይህ እውነተኛ ሰው ያሰኝሃል እንጂ ሥራ አይባልም አለው።

መካከለኛው ልጁ ደግሞ ቀረበ። አባቴ ሆይ፣ አንዲት ሴት በባሕር ዳር ልጅዋን ታቅፋ ቆማ ጀልባ ወዲያና ወዲህ ሲመላለስ ስትመለከት ልጅዋ ከክንድዋ አምልጦ ወደ ባሕር ወደቀባት። እኔም የእርስዋን መጨነቅ አይቼ ለራሴ ሳላዝን ወደ ባሕሩ ውስጥ ገብቼ ልጅዋ ሳይሞት አወጣሁላት። ይህ መልካም ሥራ አይደለምን? አለው።

አባቴ መለሰ፣ ልጄ ሆይ፣ ይህ ርኅሩህ ያሰኝሃል እንጂ ሥራ አይባልም አለው።

ሦስተኛው ልጁ ቀበረ። አባቴ ሆይ፣ በደረቅ ውድቅት ብቻዬን ስሔድ ጠላቴ በገደል አፋፍ እንደተቀመጠ ወደያው እንቅልፍ ይዞት ሲያንጎላጅ አገኘሁት። በዚያ ጊዜ ጥቂት ብነካው በገደሉ ተንከባሎ ይወርድ ነበር። ወይም በታጠቅሁት ሰይፍ አንገቴን ብመታው ቆርጫ እጥለው ነበረ። ግን ይህንን ማድረግ አይገባም ብዬ ወደ እርሱ ቀርቤ እንዲነሣ ቀሰቀስሁት። የሚተኛበትም መልካም ሥፍራ አሳየሁት። ይህ መልካም ሥራ አይደለምን? አለው።

አባቴም ይህን በሰማ ጊዜ የልጁን አንገት አቅፎ ይዞ ልጄ ሆይ፣ ልጄ ሆይ ከዚህ የሚበልጥ መልካም ሥራ የለምና ይህ አልማዝ የሚገባው ላንተ ነው ብሎ አልማዙን ሰጠው።

መልመጃ 3

የሚከተሉትን ጥያቄዎች በአጭሩ በፁኑ መልሱ

1. መልካም ስራ ምን ማለት ነው?
2. ርኅሩህነት በምን አይነት ስራ ይገለጻል?
3. እውነተኛነትን አንደምን ያለ ነው?

1.3.4 ድምፅ አልባ እንቅስቃሴ /ማይም/

ማይም ማለት ፍቺው ውይም ትርጉሞቹ ድምጽ አልባ እንቅስቃሴ ማለት ነው። ማይም ራስን በእንቅስቃሴ ያለንግግር የመግለጽ ጥበብ ነው። የማይም ጥበብ የሚገለፀው በሰውነት ነው።

1.3.5 እንቅስቃሴ

እንቅስቃሴ ማለት የአካላዊ ቦታ፣ የከፍታ የዝቅታ፣ የጥድፊያ ርጋታ እና የአቅጣጫ ለውጦች የእንቅስቃሴ አይነተኛ መገለጫዎች ናቸው።

የመራመድ ዝቅ ማለት እና ከፍ የማለት የመሮጥ አንገት እና እጆችን በማንቀሳቀስ ፊትን የተለያዩ አይነት ቅርጽ ወይም ገፅታ እንዲኖረው ማድረግ፡

ከቦታ ቦታ የሚደረጉ እንቅስቃሴዎችን እርምጃን፣ ሁለት እግሮችን በአንድ ላይ እያነሱ “መዝለል መሄድ፣ ሩጫ፣ በአንድ እግር እየዘለሉ መሄድን፣ የግልቢያ አይዕነት ሩጫ፣ መንሸራተት እና የተለያዩ እንቅስቃሴዎች አድርጉ። ከዚህ በመቀጠል የሚከተለውን ድምፅ አልባ እንቅስቃሴ ስሩ።

ጨዋታ አንድ ፦ በዚህ ጨዋታ ልጆች የመረዳት አቅማቸውን የዳብሩበታል።

ምን አየህ?

ጨዋታ

በክፍል ውስጥ ሆነ ከ ክፍል ውጭ በ ክብ ወይም በረድፍ በመቀመጥ ከፊት ለፊታቸው ቆሞ ያለውን መምህራችሁንም ሆነ የክፍል ጋደኛችሁን የፈለገውን ዐይነት ልዩ ልዩ ድርጊቶች በምልክት ወይም እንቅስቃሴ እየሰራ ያሳያችኋል። ምን እንደሰራ ያያችሁትን ነገር መናገር።

መልመጃ 4

የሚከተሉትን ጥያቄዎች እውነት ሃሰት በማለት መልሱ

1. ድምፅ አልባ እንቅስቃሴ የሰውነት አካላትን በመጠቀም የሚደረግ ክዋኔ ነው?
2. ንግግር በ ድምፅ አልባ እንቅስቃሴ ውስጥ ይፈቀዳል?
3. ድምፅ አልባ እንቅስቃሴ የሰውነት ቅልጥፍናን ይተይቃል?

የሚከተሉትን በ አጭሩ መልሱ

1. ድምፅ አልባ እንቅስቃሴ ምን ማለት ነው?
2. ድምፅ አልባ እንቅስቃሴ ተጠቅመን እንዴት መልዕክት ማስተላለፍ እንችላለን?

1.4 የልዩ ልዩ ቅርጾች ፎርሞችና ቀለሞች ጥናት

የትምህርቱ ዝርዝር አላማ

ተማሪዎች ይህንን ምዕራፍ ከተማሪዎች በኋላ፦

- የልዩ ልዩ ቅርጾች ፎርሞችና ቀለሞችን ጥናት
- የቀለማትን አስፈላጊነት መገኛ ታውቃላችሁ
- የዝርግና የቁም ፎቶግራፍ ታውቃላችሁ

ቅርጾች ስንል የምናየው ነገር ዝርግና ጠፍጣፋ ምስል ሲሆን ዙሪያውን ልናየው የማንችለው ባለ ሁለት አውታረ መጠን ነው። በአይነታቸው የተለያዩ ናቸው። በተፈጥሮ እና ሰው ሰራሽ ነገሮች ሊገኙ ይችላሉ።

በተፈጥሮ የምናገኛቸው ቅርጾች “ነጻ” “ልቅ” እና ቅርጾቸው ለስያሜ የሚያስቸግሩ ናቸው “ምክንያቱም” በአይነት የተለያዩ ብዙ ናቸው።

ለምሳሌ ድንጋይ ደመና ቅጠላቅጠል የመሳሰሉት ለተፈጥሮ የምናገኛቸው “አርጋኒክ” እንላቸዋለን።

1.4.1 ፎርም

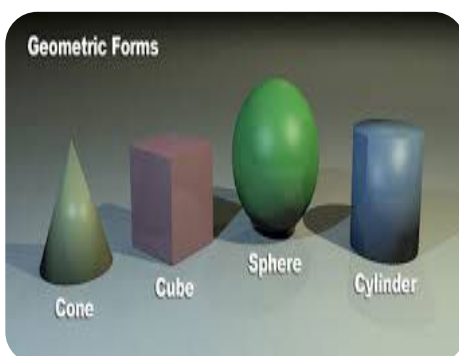
ፎርሞች ማለት ዙሪያቸውን ልንመለከታቸው የምንችላቸው አይነቶች ሲሆኑ ባለ ሶስት አውታረ መጠን (3 ዳይሜንሽናል) እንላቸዋለን። በአካባቢያችን የት የት ይገኛሉ። ተማሪዎች ከዚህ ትምህርት በኋላ ፎርሞች በአካባቢያችን በሚገኙ ቁሳቁስ፣ ተፈጥሮ፣ መጫወቻ፣ ወንበር፣ ጠረጴዛ፣ መጽሃፍ ላይ ሊገኙ ይችላል።

ምስል 1

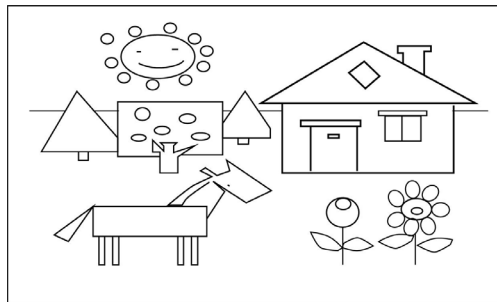
የቅርጾች (ባለ ሁለት አውታረ መጠን)

ምስል 2

(ባለ ሶስት አውታር መጠን) (ፎርም)

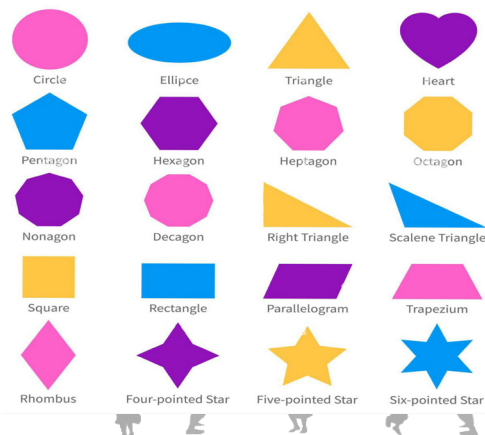
ምስል 3

1.4.2 ነጻ “ልቅ” በተፈጥሮ ላይ የሚገኙ አርጋኒክ ቅርጾችን

ተግባር 1: ከዚህ በታች ያሉትን ጥያቄዎች በእርሳስ ያላችሁ በዚያው አለር ቀቡዋቸው

1. በምሳሌው መሰረት ጠፍጣፋና ዝርግ የሆኑ የባለ ሁለት አውታር መጠን ቅርጾች ሳሉ

ምሳሌ:-

2. በምሳሌው መሰረት ዙሪያውን ልንመለከተው የምንችላቸው ባለ ሶስት አውቃር መጠን ፎርሞችን

ምሳሌ:-

1.4.3 ቀለሞች

የትምህርቱ ዝርዝር አላማ

ተማሪዎች ይህን ርዕስ ከተማራችሁ በኋላ

- ስለ ቀለማት ታውቃላችሁ
- ቀለማት የት የት እንደሚገኙ ታውቃላችሁ
- ቀለማትን ማወቅ ለምን እንደሚያስፈልግ ታውቃላችሁ
- ቀለም ለመቀባት ምን እንደሚያስፈልግ ታውቃላችሁ

ቀለማት በአካባቢያች ፣ በምንለብሰው ልብስ፣ በምንመገበው ምግብ እና ብርሀን ባለበት ቦታ ሁሉ ይገኛሉ። ቀለማትን ለማየት ብርሃን አስፈላጊ ነው። ቀለማት ከፍተኛ አድናቆትን ስሜትን የሚያሳድሩ ከመሆኑም በላይ በየአለቱ በምንኖራቸው ኑሮ ላይ ተፅእኖ ያደርጋሉ። የሰው ልጆች ቀለማት ልዩ ልዩ ትርጓሜ ይሰጣቸዋል።

የፍቅር፣ የሰላም፣ የተስፋ፣ የዘሀን እያለም ይጠቀምባቸዋል። በምንቀሳቀስበት ቦታ ሁሉ የምናያቸው ህንጻዎች፣ መኪናዎች፣ ልብሶች፣ የሰውን ልጅ የሚስቡ ተደርገው ይሠራሉ፣ ምክንያቱም የሰው ልጅ ከቀለማት ተለይቶ መኖር ስለማይችል ነው።

1.4.4 የቀለማት መገኛ

ቀለማት የማስታወስ ችሎታን ስለሚጨምሩልን ነገሮች “ይህ ቀለም አለው እያልን እንገልጻለን”

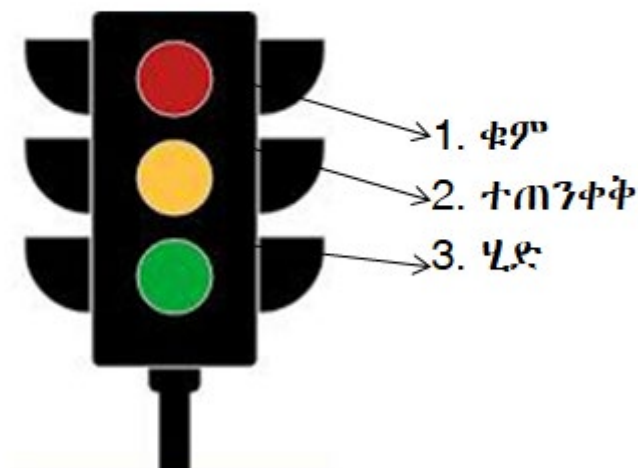
ለምሳሌ፡ ተፈጥሮ ፣ የባስ፣ የታክሲ፣ የተፈጥሮ እያልን እንገልጻቸዋለን ምስል

1.4.5 ቀለማትን ማወቅ ለምን ያስፈልጋል

ቀለማትን ስናውቅ የምንስለውን ስዕል፣ የምንለብለው ልብስ ለምንሄድበት ስፍራ ያሉ ምልክቶችን እንረዱለን በምክንያት እንጠቀምባቸዋለን

ምሳሌ

1.4.6 ቀለማትን ለመቀባት ምን ያስፈልግናል የቀለም ስነ ምግባሮች

- ቀለማትን ለመቀባት “መጀመሪያ” የምንስለውን ስዕል ሀሳብ ማወቅ ያስፈልጋል
- ቀለማትን ለመቀባት በምንስለው ስዕል ውስጥ ያለውን ሀሳብ ማወቅ ያስፈልጋል
- ሀሳባችንን ካወቅን በኋላ የስዕል ብሩሽ ፣ ቀለም የልጆች የቀለም ወረቀት (ቻርት ፔተር) የመሳሰሉትን እንጠቀማለን
- ስዕልን ስለን ስንጨርስ የተጠቀምንበትን ብሩሽ በጥንቃቄ ማጽዳትና አካባቢን ማጽዳት፣ ከዚያም እጅን መታጠብ በዕይታ ጥበብ ውስጥ አስፈላጊ ናቸው።

መልመጃ 1:- ተማሪዎች ቀለማትን ለመቀባት “የሚያስፈልጉን ስነ ምግባራት ምንድናቸው?”

1.4.7 ዝርግና ቁም ፎቶግራፍ

የትምህርቱ ዝርዝር አላማ

ተማሪዎች ከዚህ ትምህርት በኋላ:-

- ዝርግና ቁም ፎቶግራፍ ትማላራችሁ
- የፎቶግራፍ ጥቅሞችን ታውቃላችሁ
- ምስሎችን በመመልከት መልክቶችን ትለያላችሁ

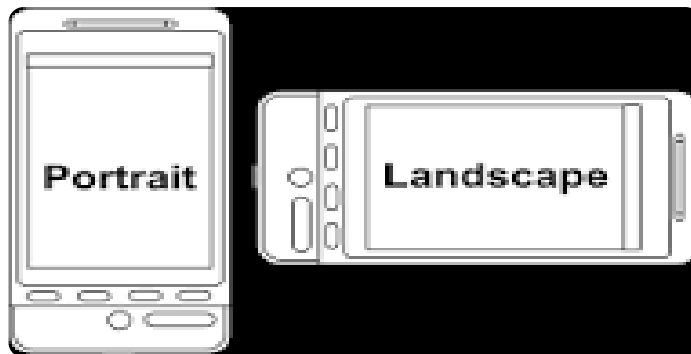
የፎቶ ግራፍ ጥበብ አሁን እጅግ ረቂቅ ደረጃ የደረሰ ሲሆን በሀገራችን በአጼ ሚኒሊክ ዘመን ነው የተጀመረው

1.4.8 የፎቶ ግራፍ ጥቅሞች በጥቂቱ

- ታሪክን ለመመዝገብ
- መልካምድር ጥናትን ለማገዝ
- ተፈጥሮን በማጥናት (አዕዋፎችን እንስሳትን ዛፎችን...)
- ጊዜን ወደኋላ ያሳያናል

1.4.9 ዝርግና ቁም ፎቶግራፍ

ዝርግ ፎቶ ግራፍ አነሳስ በአብዛኛው ሰፊ ነገርን ለማንሳት የምንጠቀመው ሲሆን የቁም የፎቶግራፍ አነሳስ ግን ረዘም ያለ ነገር ለማንሳት የምንጠቀመው አይነት ነው።

መልመጃ 2

1. ተማሪዎች ከዚህ በታች የተቀመጡትን ምስሎች በመመልከት ማንን እንደሚያመለክቱ ግለፁ

ምስል

ተማሪዎች የፎቶግራፍ ጥቅሞች ዘርዝሩ

- -----
- -----
- -----
- -----

2. በትራፊክ በመብራት ህግጋት ውስጥ የቀለማቱን ትርጓሜ በጽሁፍ ግለጹ

መልመጃ 3

- ባለ ሁለት አውታር መጠን ቅርጾች ሳሉ
- ባለ ሶስት አውታረ መጠን (ፎርም)
- ተፈጥሮ ላይ የምናገኛቸው ቅርጾች “ኦርጋኒክ” ሳሉ

ማጠቃለያ:-

ስለ መሰረታዊ የኖታ ምልክቶች ማለትም ሙሉ ኖታ፣ ግማሽ ኖታ ሩብ ኖታ ከነ እረፍት ምልክታቸው ጠለቅ ባለ መለኩ አይታችኋል። በተጨማሪም ቀላል መዝሙራትን (ዜማዎችን) በሆሜያት ከኖታ ጋር እንድትለማመዱ ተደርጓል። እነዚህን ኖታዎች ተገቢውን ትኩረት ሰጥታችሁ በመደጋገም ተለማመዷችሁ። ልዩ ልዩ ቅርጾችን ፎርሞችና ቀለሞችን አውቃችኋል። የዝርግና የቁም ፎቶ ልዩነትንም አውቃችኋል። በመሆኑም ልምምዳችሁን ባለማቋረጥ እውቀታችሁን እንድታዳብሩ ያስፈልጋል።

አጠቃላይ ምዘና

1. ተማሪዎች የሚከተሉትን ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ በመምረጥ መልሱ

1. አንድ ሙሉ ኖታ ከስንት ግማሽ ኖታ ጋር እኩል ይሆናል?

ሀ. 4

ሐ. 2

ለ. 3

መ. 4

2. አንድ ግማሽ ኖታ ስንት ሩብ ኖታ ይኖረዋል?

ሀ. 1

ሐ. 3

ለ. 2

መ. 4

3. ግማሽ ኖታ ስንት ምት አለው?

ሀ. 1

ሐ. 3

ለ. 4

መ. 2

4. የሩብ ኖታ የእረፍት ምልክት ስንት ምት አለው?

ሀ. 1

ሐ. 3

ለ. 4

መ. 2

5. ሩብ ኖታ ስንት ምት አለው?

ሀ. 4

ሐ. 2

ለ. 3

መ. 1

1. የሚከተሉትን ጥያቄዎች እውነት ወይም ሐሰት በማለት መልሱ

1. ስዕልን ስለን ስንጨረስ ብሩሽን ማጠብ አስፈላጊ አይደለም፡፡

2. ስዕልን ለመሳል በሚያስፈልጉ ስነ ምግባሮች ውስጥ ሰርተው ሲጨርሱ እጁን መታጠብ ነው፡፡

ምዕራፍ ሁከት

ፈጠራን መግለፅ

መግቢያ

በክፍል አንድ ጥበባዊ ግንዛቤ ማጤን ከሙሉ ኖታ እስከ ሩብ ኖታ የተሰሩ መዝሙራትና ውዝዋዜዎች፣ የልዩ ልዩ ቅርፆች፣ ፎርሞች እና ቀለሞች ጥናት የድምፅ አልባ እንቅስቃሴን መረዳት እና ስለዝርግና ቁም ፎቶገራፍ ተምራችኋል። በዚህ በክፍል ሁለት ፈጠራን የመግለፅ የግል እና የቡድን ክዋኔ ስለሰታፍና ክሌፎች፣ ስለባህላዊ ውዝዋዜዎች፣ ኮላሽኖን በአካባቢው ከሚገኝ ግብአት ተጠቅሞ ፎርሞችን ልስላሴና ሸካራነት መስራት፣ መሰረታዊ ቀለማት እና ቀጥተኛ ህትመት እና የድምፅ አልባ ድራማ እና መነባነብ የምትማሩ ይሆናል።

አጠቃላይ አላማ:-

- ስታፍ እና ክሌፎችን ትለያላችሁ።
- ባህላዊ ውዝዋዜዎችን ትለማመዳላችሁ።
- ኮላሽኖን በአካባቢው ከሚገኝ ግብአት ተጠቅሞ ፎርሞችን፣ ልስላሴና ሸካራነት ትለያላችሁ።
- መሰረታዊ ቀለማት እና ቀጥተኛ ህትመት ታውቃላችሁ።
- የድምፅ አልባ ድራማና መነባነብ ትለማመዳላችሁ።

2.1 የግልና/ቡድን ክዋኔ ከሙዚቃ አንፃር

ሙዚቃ ተማሪዎችን በቡድን በማቀናጀት ወደ ህብረት የማምጣት ትልቅ ኃይል አለው።

በመሆኑም መዘቃን በቡድን መስራት ትልቁ ጥቅም ተማሪዎች እርስበእርስ እንዲማማሩና አንዱ የሚያውቀውን ለሌላው በማሳወቅ ወደ ሚጠበቀው ውጤት በማምጣት አስተዋፅኦው ከፍተኛ ነው። በተጨማሪም መዘቃን በቡድን መስራት ተማሪዎችን ወደ አንድ ህብረት ለማምጣት ከፍተኛ እገዛ ያደርጋል።

የቡድን የመዘቃ ብቃት የግልን የመዘቃ ችሎታን ያዳብራል። ተማሪዎች የግል የመዘቃ ብቃታቸው ማደግ ለሌሎች የትምህርት ዓይነቶች ውጤታማ ለመሆን ከፍተኛ እገዛ ያደርጋል።

2.1.1 ስታፍ እና ክሌፎች

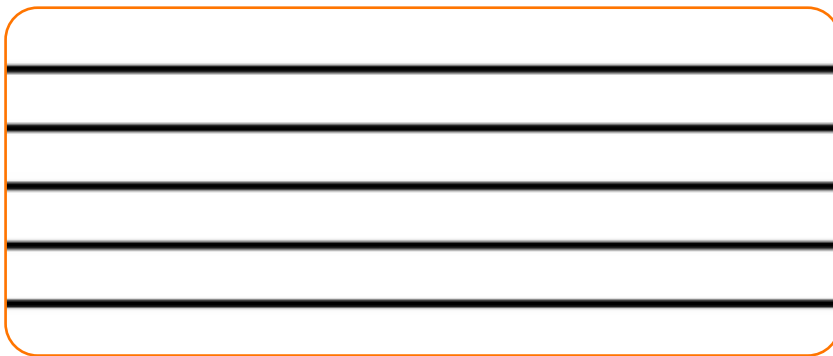
ዝርዝር የመማር ውጤት

- የክሌፍ ዓይነቶችንና ክሌፎቹ የተቀመጡበትን ስታፍ መስመሮችና ባዶ ቦታዎች ከነረዳት መስመሮቻቸው ትለያላችሁ።
- በስታፍ ላይ (በስብስብ ላይ) የተፃፉትን (በመስመሮች ላይና በባዶ ቦታዎች ላይ የተፃፉትን) መዘቃዎች ትረዳላችሁ።

2.1.2 ስታፍ

ስታፍ ማለት የሙዚቃ መጻፊያ ሠሌዳ ነው። ስታፍ የሚሰራው በአምስት ትይዩ መስመሮች እና በአምስቱ መስመሮች መካከል በሚገኙት አራት ክፍት ቦታዎች ነው። የነዚህ አምስት መስመሮችና አራት ክፍት ቦታዎች ጥቅም እያንዳንዱን የሙዚቃ ድምፆች ባላቸው ቃና (የድምፆች መቅጠንና መወፈር) መሰረት አንድ ጊዜ መስመር ላይ ቀጥሎ ክፍት ቦታ ላይ በማስቀመጥ ኖታዎችን ወደላይም ወደታችም መጻፍ ማስቻል ነው። በዚህም ምክንያት ስታፍን መረዳት ሙዚቃን የመጻፍ እና የማንበብ ዘዴን ማወቅ ነው።

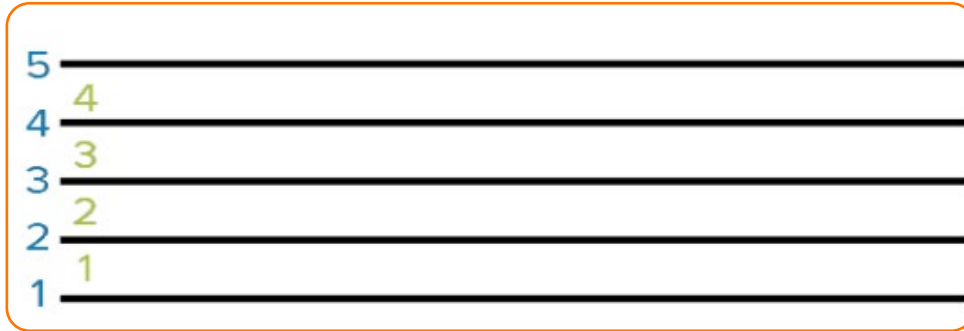
ምስል 1:- ስታፍ መስመር

ስታፍን በቀላሉ በወረቀት ላይ ለመሳል ከታች ወደ ላይ ወይም ከላይ ወደታች አምስት መስመሮችን እናሰምራለን እነዚህ መስመሮች በራሳቸው አራት ክፍት ቦታዎችን ይፈጥራልናል።

የመስመርና የክፍት ቦታዎቹ ስያሜ በእንግሊዝኛ ፊደል ወይም በላቲን ስያሜ አማካኝነት ነው።

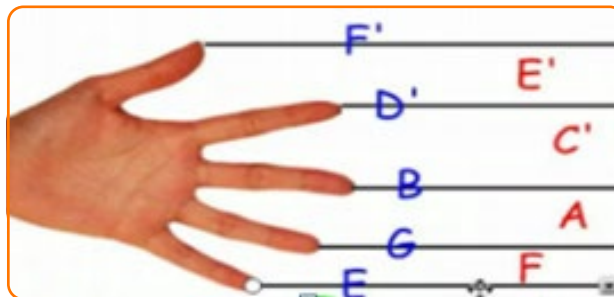
ኖታ ስታፍ (መፃፊያ ሰሌዳ) ላይ የምንቆጥረው (የምንፅፈው) መስመርና ክፍት ቦታዎችን ተራ በተራ እያፈራረቅን ከታች ወደላይ ነው።

ምስል 2:- የስታፍን መስመሮችና ክፍት ቦታዎች ስንቆጥር ከታ ወደላይ እንደሆነ የሚያሳይ ምስል ።

ከትንሿ ጣት አንድ ብለን ጀምረን ወደ አራተኛ ጣት ከዛም ሶስተኛ ጣት

መቁጠር

ምስል 3:- በእጅ ተጠቅሞ ስታፍ መገንዘብ

በስታፍ ላይ የሙዚቃ ድመዎችን ማስቀመጥ የድምፆች መቅጠንና መወፈርን ይወክላሉ። እነዚህም ድምፆች ሁለት የተለያዩ መጠሪያ ስሞች መጠቀም እንችላለን።

እነርሱም:-

በቁጥር	1	2	3	4	5	6	7
የላቲን ስም	Do	Re	Mi	Fa	Sol	La	Si(Ti)
የእንግሊዝኛ ስም	C	D	E	F	G	A	B

የሙዚቃ ድምፆችን በስታፍ መስመሮችና ክፍት ቦታዎች ላይ ያላቸውን ቦታ ለማወቅ የሚረዳን ምልክት ክሌፍ (የሙዚቃ ቁልፍ) በመባል ይታወቃል።

መልመጃ 1:-

1. በወረቀት ላይ ስታፍ መስመር አስምሩ
2. ሰባቱን የሚዚቃ ድምፆች ስያሜዎቹን በላቲንና በእንግሊዝኛ ፃፉ

2.1.3 ክሌፍ (የሙዚቃ ቁልፍ)

ሁልጊዜ በስታፍ በስተግራ መጀመሪያ ላይ የሚቀመጥ ሲሆን የሙዚቃ ድምፆችን በስታፍ መስመሮችና ክፍት ቦታዎች ላይ ቦታቸውን የሚወስንል የሙዚቃ ቁልፍ ነው። በሙዚቃ ውስጥ የተለያዩ አይነት ክሌፎች ሲኖሩ እነርሱም G ክሌፍ ወይም ትሬብል ክሌፍ (የቀጭን ድምፅ መፃፊያ)፣ F ክሌፍ ወይም ቤዝ ክሌፍ (የወፍራም ድምፅ መፃፊያ) ዋነኞቹ ናቸው።

በዚህ የክፍል ደረጃ የምንዳስላቸው ትሬብል ክሌፍና ቤዝ ክሌፍን ይሆናል።

2.1.4 -ጁ- ክሌፍ (ትሬብል ክሌፍ) የቀጭን ድምፅ መፃፊያ :- በአንፃራዊነት ቀጭኔን ድምፆችን የምንፅፍበት ሲሆን በዚህ የክፍል ዓይነት -G- ድምፅን ከሁለተኛው መስመር ላይ በመጀመር ፊደሎቹን በቅደም መስመር ክፍት ተከተል መስመር ክፍት ቦታ እያልን ተራ በተራ የምንፅፍበት ምልክት ነው።

የሙዚቃ ድምፆች አፃፃፍ ከታች ወደላይ ወይም ከላይ ወደ ታች በቅደም ተከተል ይሆናል።

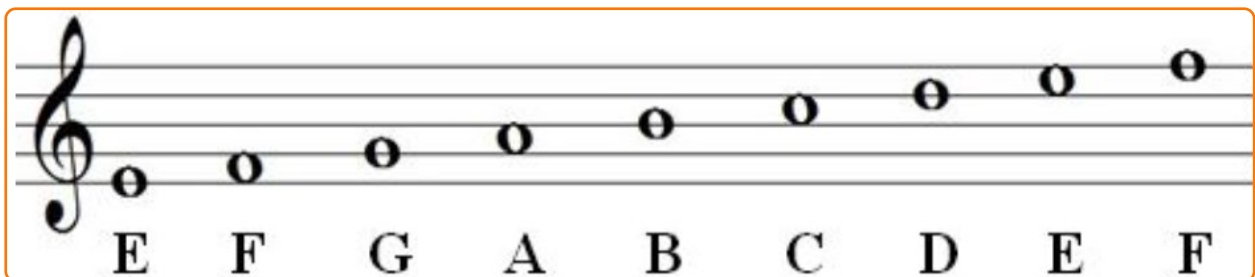

ምስል 4:- -ጂ- (G) ክሌፍ ምልክት

ምስል 5:- -ጂ- (G) ክሌፍ ቁልፍ በስታፍ ላይ የአፃፃፍ ቅደም ተከተል

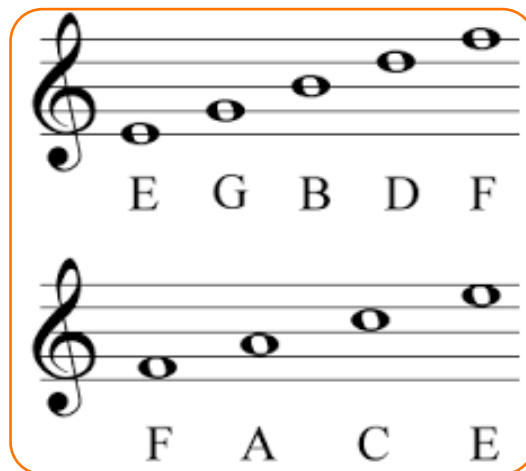
የ -ጂ- ክሌፍን በስታፍ ውስጥ የሚገኙትን የሙዚቃ ድምፆች ለማስቀመጥ የምንጠቀምበት ዘዴ በመጀመሪያ -ጂ- (G) ድምፅን ሁለተኛ መስመር ላይ ካገኘን በኋላ የሚቀጥለውን ድምፅ ከሁለተኛ መስመር በላይ ባለው (ሁለትኛ ክፍት ቦታ ላይ) -ኤ- (A) ድምፅን እናስቀምጣለን ። የተቀሩትን ድምፆች መስመር ክፍት ቦታ መስመር ክፍት ቦታ በማድረግ በቅደም ተከተል እንደረድራለን ። በተጨማሪም ከ ጂ ሁለተኛው መስመር በታች ባሉት ክፍት ቦታ እና መስመር አንደኛ ክፍት ቦታ ላይ -ኤፍ- (F) በማስቀመጥ ቀጥሎ በምናገኘው አንደኛ መስመር ላይ -ኢ- (E) እናስቀምጣለን።

ምስል 6:- የጂ ክሌፍ መስመሮች እና ክፍት ቦታዎች ላይ ያሉ ድምፆች በስታፍ ላይ አቀማመጥ

የ -ጂ- G ክፍል አምስቱ መስመሮች ላይ የሚቀመጡ ድምፆች E-G-B-D-F ሲሆኑ በተቀሩት አራት ክፍት ቦታዎች ላይ የሚቀመጡ ድምፆች ደግሞ F-A-C- E ናቸው።

ምስል:- 6 መስመርና የክፍት ቦታዎች ስያሜ

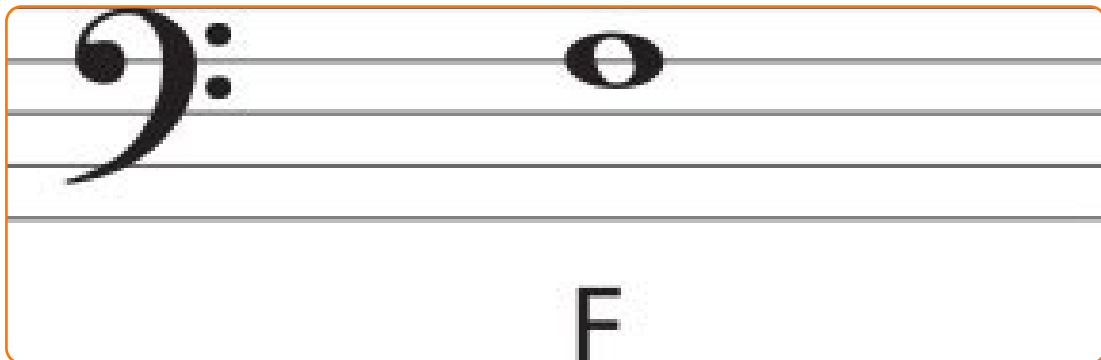
መልመጃ 2:-

1. የ-ጂ- ክፍል መነሻው ስንተኛው መስመር ነው
2. የ-ጂ- ክፍል የክፍት ቦታ ድምፆች ፃፉ።
3. የ-ጂ- ክፍል መስመር ላይ ድምፆች ፃፉ።
4. -ጂ- ክፍልን በወረቀት ላይ ስታፍ ሰርታችሁ ስላችሁ አሳዩ።

2.1.5 ኤፍ- ክፍል (ቤዝ ክፍል) የወፍራም ድምፅ መፃፊያ:- ይህ የክፍል ዓይነት ወፋፍራም ድምፆችን ለመፃፍ የሚረዳን ሲሆን በዚህ የክፍል ዓይነት -ኤፍ- F ድምፅን በአራተኛው መስመር ላይ የምናገኘው ይሆናል። የተቀሩትን የሙዚቃ ድምፆችን ደግሞ ኤፍ ድምፅን መነሻ በማድረግ ወደ ላይ እና ወደ ታች በስታፍ መስመርና ክፍት ቦታዎች ላይ በቅደም ተከተል የቀሩትን የሙዚቃ ድምፆችን ማስቀመጥ ይቻላል።

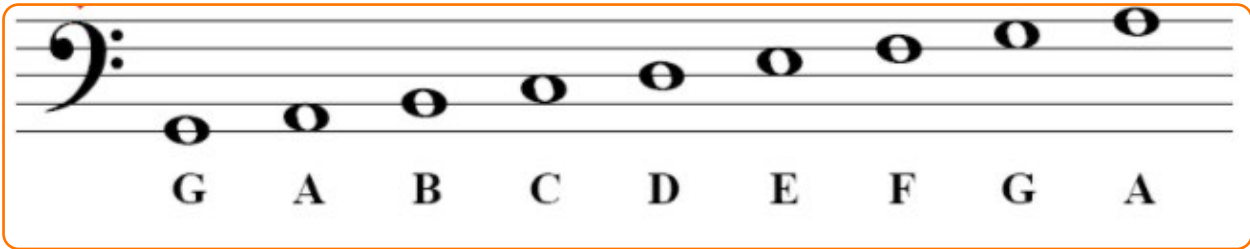

ምስል 7:- የቤዝ ክሌፍ (ኤፍ ክሌፍ) ምልክት

ምስል 7:- ኤፍ ድምፅ በስታፍ አራተኛ መስመር ላይ ሲቀመጥ

የ -ኤፍ- F ክሌፍን በስታፍ ውስጥ የሚገኙትን የሙዚቃ ድምፆች ለማስቀመጥ የምንጠቀምበት ዘዴ በመጀመሪያ የኤፍ Fን ድምፅ አራተኛ መስመር ላይ ካገኘን በኋላ የሚቀጥለውን ድምፅ ከአራተኛ መስመር በላይ ባለው (አራትኛ ክፍት ቦታ ላይ) ጂ (G) እና አምስተኛ መስመር ላይ ኤ (A) ድምፅን እናስቀምጣለን :: የተቀሩትን ድምፆች ከኤፍ መስመር ወደ ታች ክፍት ቦታ መስመር ክፍት ቦታ መስመር ላይ በማድረግ በቅደም ተከተል እንደረድራለን ::

ምስል 8:- የ ኤፍ ክሌፍ መስመሮች እና ክፍት ቦታዎች ላይ ያሉ ድምፆች በስታፍ ላይ አቀማመጥ

ከላይ እንደተገለፀው ስታፍ ሁለት ዋና ዋና ክፍሎች አሉት። እነርሱም አምስቱ መስመሮች ላይ የሚቀመጡ ድምፆች እና አራቱ ክፍት ቦታዎች ላይ የሚቀመጡ ድምፆች ናቸው። የ ኤፍ ክሌፍ አምስቱ መስመሮች ላይ የሚቀመጡ ድምፆች G- B-D-F-A ሲሆኑ በተቀሩት አራት ክፍት ቦታዎች ላይ የሚቀመጡ ድምፆች ደግሞ A-C-E-G ናቸው።ይህንን ማንበብ የምንጀምረው ከታችኛው መስመር ወደላይ ነው።

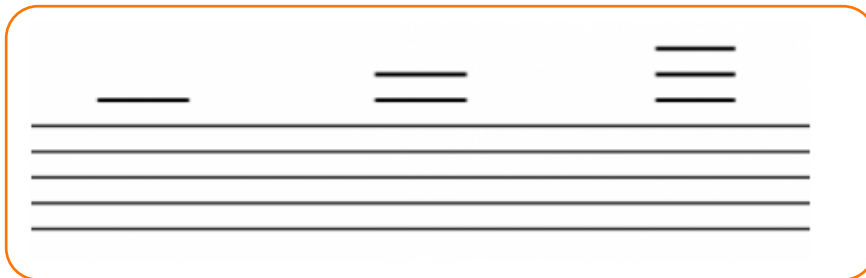
ምስል9:- የ ኤፍ ክሌፍ በመስመር እና ክፍት ቦታዎች ላይ ያሉ ድምፆች በስታፍ ላይ አቀማመጥ።

መልመጃ 3:-

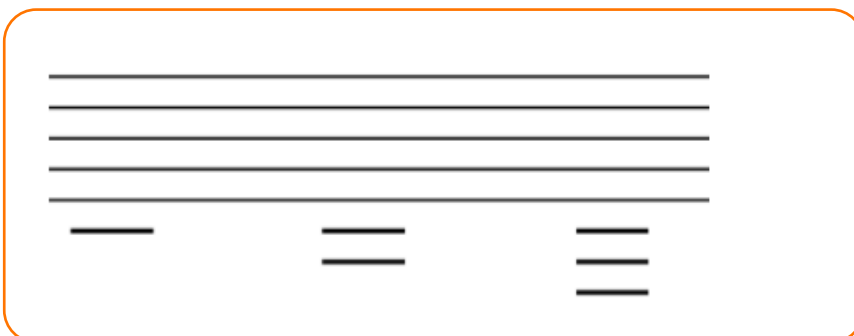
1. የ-ኤፍ- ክሌፍ መነሻው ስንተኛው መስመር ነው
2. የ-ኤፍ- ክሌፍ የክፍት ቦታ ድምፆች ፃፉ።
3. የ-ኤፍ- ክሌፍ መስመር ላይ ድምፆች ፃፉ።
4. -ኤፍ- ክሌፍን በወረቀት ላይ ስታፍ ሰርታችሁ ስላችሁ አሳዩ።

2.1.6 ረዳት (ተጨማሪ መስመሮች) :- እነዚህ መስመሮች አጫጭር እና ወደ ጎን የተሰመሩ መስመሮች ሲሆኑ ከስታፍ ውጪ በላይና በታችኛው ክፍል የሚጨመሩ ናቸው። መዘቃ ድምፆች በስታፍ ውስጥ ባሉ መስመርና ክፍት ቦታዎች የሚገደብ ባለመሆኑ ድምፆች ከስታፍ (ከአምስቱ መስመሮች) ውጪ እየቀጠኑ እና እየወፈሩ ሲሄዱ እነዚህን ድምፆች ለመፃፍ የምንጠቀምባቸው መስመሮች ናቸው። እነዚህን ረዳት መስመሮች የምንፅፍበት መንገድ ልክ ስታፍ ላይ እንደተጠቀምነው መስመር - ክፍት ቦታ መስመር - ክፍት ቦታ በማድረግ በቅደም ተከተል እናስቀምጣቸዋለን።

እነዚህ አጫጭር አግድም መስመሮች ሁሉም ነገራቸው (ስማቸውም፣ አገልግሎታቸው፣ በእያንዳንዳቸው አጭር መስመሮች መካከል የሚኖረው ክፍተት ጭምር) ልክ እንደ ስታፍ ነው።

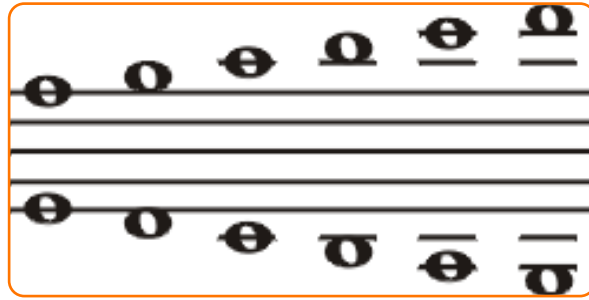

ምስል 10:- የላይኛው ረዳት መስመሮች

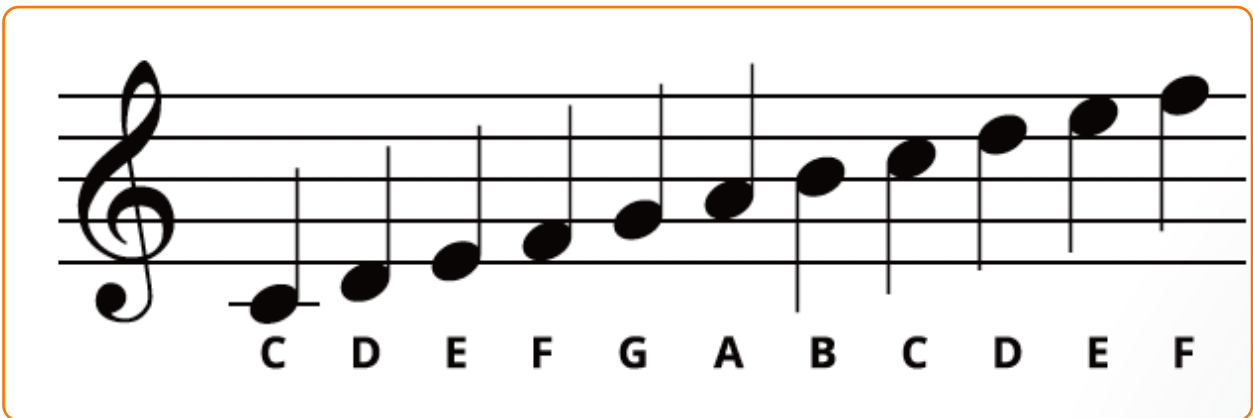

ምስል 11:- የታችኛው ረዳት መስመሮች

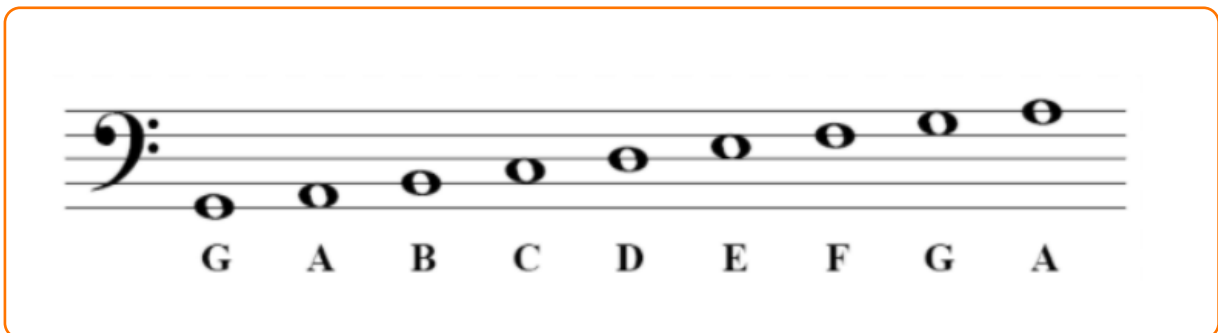

ምስል 12:- የታችኛውና የላይኛው ረዳት መስመር ድምፆች
አቀማመጥ

ምስል 13:- የ -ጂ- ክሌፍ ስታፍ ውስጥ ያሉ ድምፆች እና ረዳት
መስመር።

ምስል 14:- የ -ኤፍ- ክሌፍ ስታፍ ውስጥ ያሉ ድምፆች

- ከዚህ በፊት የምናውቃቸው ኖታ ምልክቶችን (ሙሉ ኖታ፣ ግማሽ ኖታ፣ ሩብ ኖታ ከነአቻ እረፍት ኖታ) በስታፍ ላይ በመስመር ወይም በክፍት ቦታ ላይ ማስቀመጥ እንችላለን።
- ኖታዎችን ክሌፍ ባለው እስታፍ ላይ ስንፅፍ ከምት በተጨማሪ ድምፅ ይኖራቸዋል።

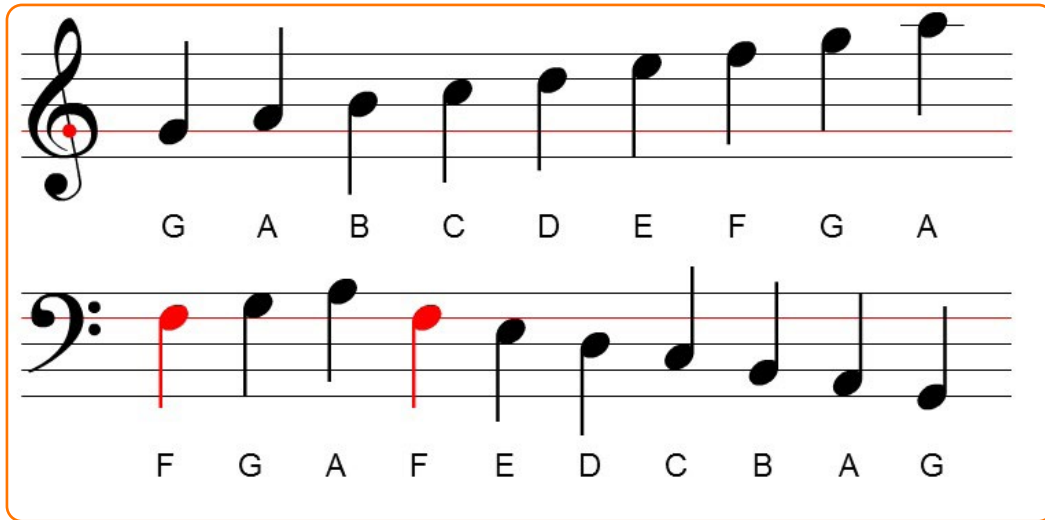
መልመጃ 4:- ቀጥሎ ያሉትን ኖታዎች በተፃፈው መሰረት ዘምሩ።

መልመጃ 5:- ቀጥሎ ያለውን ትዊንክል ወይም ኤቢ.ሲ.ዲ ዜማ መዝሙርን በኖታው መሰረት ዘምሩ።

መልመጃ 3:- ቀጥሎ ያለውን የኖታ ድርድራ ለየብቻ ተለማምዳቸው ዘምሩ።

መልመጃ 6:- የሚከተሉትን ጥቂዎች እውነት ሐሰት በማለት መልሱ።

1. ከስታፍ ውጪ ከላይና ከታች መዘቃቃን ለመፃፍ የሚገለግሉ መስመሮች ረዳት መስመሮች ይባላሉ። _____
2. ከስታፍ ውጪ በረዳት መስመሮች የመዘቃቃ ድምፆችን ለመደርደር መስመር-ክፍት ቦታ ፣ ክፍት ቦታ መስመር የሚለውን ቅደም ተከተል መጠበቅ የለብንም። _____
3. የመዘቃቃ ኖታዎች በስታፍ ላይ ሲፃፉ የጊዜ ቆይታ ብቻ ይወክላሉ። _____
4. የክሌፍ ምልክቶች ከእስታፍ ከፊት ለፊት ሚፃፉ ናቸው። _____
5. የላቲን ስያሜዎች ኤ-ቤ-ሲ-ዲ-ኢ-ኤፍ-ጂ ናቸው። _____

2.2 ባህላዊ ውዝዋዜ

ባህል ሰፊ እና ውስብስብ ነገር ሲሆን፥ ዕውቀትን፥ ዕምነትን፥ ጥበብን፥ ህግን፥ ፀባይን እና ልምድን ያካትታል። እነዚህና ሌሎች ልምዶችን የማህበረሰቡ አባል በመሆን የሰው ልጅ የሚለምዳቸው ናቸው።

ባህላዊ ውዝዋዜ የማህበረሰቡን መልክአምድራዊ አኗኗር፥ ልማድ እና እሳቤ ምልክታ በሰውነት እንቅስቃሴ በመደገፍ የሚደረግ ነው። በሀገራችን ኢትዮጵያ ከ ሰማንያ በላይ ብሔራት ያለባት ትልቅ እና ቀደምት ሀገር ናት። እያንዳንዱ ብሔራት የራሱ የሆነ የባህላዊ ውዝዋዜ ወይም ዳንስ ስልት አለው። እነዚህ ልዩ ልዩ የሆኑ የባህላዊ ውዝዋዜ ስልቶች በይበልጥ የሚያተኩሩበትን የሰውነት አካል ክፍል እንቅስቃሴ ብንመለከት፦

- ለምሳሌ፦ ትግርኛ፦ ባህላዊ ውዝዋዜ ከሌላው ሰውነት አካል ክፍል በአመዛኙ በእግር በመጠቀም ይታወቃል ከዛ ባለፈ አንገት እና እጅ በመጠቀም የሚታወቅ የሰሜኑ አገራችን ክፍል ነው።
- ጉራጊኛ፦ ከሌላው የሰውነት ክፍል በበለጠ እጅ እና እግርን በማጣመር የሚደረግ የ ባህላዊ ውዝዋዜ እንቅስቃሴ አይነት ነው።
- ኦሮምኛ፦ በአመዛኙ በአንገት እና በእግር ጥመረት የሚደረግ የባህላዊ ውዝዋዜ እንቅስቃሴ አይነት ነው።
- ደቡብ፦ በአመዛኙ በዳሌ እና በእግር ጥምረት የሚደረግ የባህላዊ ውዝዋዜ አይነት ነው።
- አማርኛ፦ በአመዛኙ የትክክል እንቅስቃሴን እስክስታ በመባል የሚታወቅ የባህላዊ ውዝዋዜ አይነት ነው።

ከብዙ በጥቂቱ የሀገራችንን የባህላዊ ውዝዋዜ አይነቶች እና የሚያተኩሩባቸውን የሰውነት ክፍሎች ለመዳሰስ ተሞክሯል። በዚህም እያንዳንዱ ውዝዋዜ የሚገለፅበት መንገድ በራሱ ልዩነት እና አንድነት አለው ይህንንም ከላይ መመልከት ይቻላል።

ቀጥሎ የቀረቡትን የውዝዋዜ አይነቶች ተመልከቱ፦

2.2.1 ኢትዮጵያዊ የሆኑ የውዝዋዜ አይነቶች በጥቂቱ

ወላይትኛ

አማርኛ

ትግርኛ

አሮምኛ

ጉራጊኛ

መልመጃ 1

ከዚህ ቀጥሎ የቀረቡትን ጥያቄዎች በማብራራት መልሱ።

1. ባህል ምን ማለት ነው?
2. የኦሮምኛ እና የጉራጊኛ ባህላዊ ውዝዋዜ የሚያተኩሩበት የሰውነት ክፍልን ግለፁ?
3. የአማርኛ፣ ደቡብ እና ትግሪኛ ጭፈራዎችን የእንቅስቃሴ መገለጫ አብራሩ?

2.3 የድምፅ አልባ ድራማና መነባነብ።

የትምህርቱ ዝርዝር አላማዎች

- ድምፅ አልባ ድራማ ትሰራላችሁ።
- የድምፅ አልባ ድራማ ምንነት ትረዳላችሁ።
- ስለ መነባነብ ምንነት ትረዳላችሁ።
- መነባነብታቀርባላችሁ።

2.3.1 ድምፅ አልባ ተውኔት /ድራማ/

በክፍል አንድ ትምህርታችን ድምፅ አልባ እንቅስቃሴ ወይም ማይም ራስን በእንቅስቃሴ ያለ ንግግር የመግለጽ ጥበብ ነው። የማይም ጥበብ የሚገለፀው በሰውነት ነው ብለናል። በዚህ በክፍል ሁለት ስለ ድምፅ አልባ ድራማ ምንነት እና ክዋኔ የምትማሩ ይሆናል።

ድምፅ አልባ ተውኔት ማለት ቃሉ-ተውኔት ሳይኖርበት በመድረክ እንቅስቃሴ መግለጫ ብቻ ተፅፎ የሚተወን ተውኔት ነው። በሌላ አባባል ድምፅ አልባ ተውኔት ማለት በሰውነት የአካል ክፍሎች እንቅስቃሴ አማካኝነት የሚቀርብ የሰውነት ንግግር ነው። በዚህ ድምፅ አልባ ድራማ እውቅናን ካተረፉ ሰዎች መካከል እንግሊዛዊው ቻርለ ቻፕሊን በዋነኝነት ተጠቃሽ ነው። ተማሪዎች የቀን ውሎዎችሁን በድምፅ አልባ እንቅስቃሴ በመስራት በጓደኞቻችሁ ፊት በመውጣት ለመምህራችሁ እንዲሁም በቤታችሁ አሳዩ። ለምሳሌ፦ ጠዋት ከዕንቅልፍ ስትነሱ፥ ፊታችሁን ስትታጠቡ፥ ቁርስ ስትበሉ፥ እንዲሁም ትምህርት ቤት ስትሄዱ ወ.ዘ.ተ-- ያደረጋችሁትን በድምፅ አልባ እንቅስቃሴ ግለፁ።

2.3.2 መነባነብ

በአንድ ተዋናይ ብቻ መድረክ ላይ የሚደረግ ግለ ንግግር ነው። ተዋናዩ የሚያሰማው መነባነብ በአብዛኛው ውጫዊውን ግጭት የሚመለከት እንጂ እንደ ንባብ አዕምሮ ውስጣዊውን ግጭት አያሳይም።

ከዚህ ቀጥሎ የቀረበውን ታሪክ በማንበብ ስለ ግመል የተረዳችሁትን ለመምህራችሁ አቅርቡ።

2.3.3 ግመል

ግመል ከፈረስ ይበልጣል፤ በአካሉም ከሌሎች እንስሳት የተለየ ረገርም ነው። ፡ ሲጫንና ሲራገፍ፤ ሰው ሲወጣበትም ሳለ ሲወርድም ይንበረከካል። ሊቆምም ባለበ ጊዜ መጀመሪያ የኋላ እግሮቹን ያነሳል። ሰው ተቀምጦበትም ሲነሳ አጥብቆ ያልያዙ እንደ ሆነ ሰውየው ወደ ግመሉ ራስ ይወረወራል ግመል ብርቱ ነው፤ ከባድ ዕቃም ለመሸከም ይችላል።

በሰሜን ሕንድ በዐረብ አገርም፤ በአፍሪቃ በረሃዎችም በጣም ይጠቅማል። ውሃ ሳይጠጣም ብዙ ርቆ ይሄዳል ውሃም በሌለበት አሸዋ በሆነ ስፍራ ካንድ ቦታ ወደ ሌላው ለመዝለቅ የተደራጀ ነው። አራት አምስት ቀንም ያህል ውሃ ሳይጠጣ ለመሄድ ይችላል።

አንዳንድ ግመሎች በጀርባቸው አንድ እኩሌቶቹም ሁለት ሻኛ አላቸው። ሻኛቸውም የሰባ ነው። ግመሉ ሳይበላ አያሌ ቀን በተቀመጠ ጊዜ ሻኛው እየሟሸሸ ይሄዳል ባይበላም እንኳ ሻኛው ጉልበት ይሆነዋል።

የግመሉ እግሮች ትልልቅ ሰፊና ለስላሳ በወፍራም ቆዳ የተያያዙ ናቸው። በበረሃ ውስጥ ባለ በጥቀ አሸዋ ላይ በቀላል አካሄድ መራመድ ይችላሉ። ግመል ሲሄድ በጸጥታ ነውና። ባጠገብህ ሲያልፍ አትሰማውም።

የግመሉ አፍንጫ ጠባብ ሥንጣቂ ያለው መዘጋት መከፈት የሚችል ነው። አሸዋው በነፋስ በተበተነ ጊዜ ግመሉ ይተኛና አፍንጫውን ዘግቶ ራሱን በአሸዋ ይቀብረዋል። ከሩቅም የውሃ ሽታ ይስባል።

አንዳንድ ጊዜ መንገድ አሳብሮ በቀጥታ ይሄድና ወደ ውሃ ይደርሳል። በዚህ አኳኋን ብዙዎችን መንገደኞች ውሃ ካለበት ያደርሳቸውና ከውሃ ጥም ያድናቸዋል።

ነጋዴዎች በግመል ዕቃቸውን ይጭናሉ፤ ግመሎችም ጅምላ ሁነው ይጓዣሉ። ጉዞውም እስከ ሰባና እስከ መቶ ይደርሳል።

አንዳንድ ጊዜም በተርታ ተቀጣጥለው ይሄዳሉ፤ አንዳንዶችም ግመሎች ጠንካሮች ናቸው። ባንድ ቀን ከመቶ ኪሎ ሜትር የሚበልጥ መንገድ መሄድ ይችላል።

መልመጃ አንድ

1. ድምፅ አልባ ተውኔት ምን ማለት ነው?
2. መነባነብ ምን ማለት ነው?
3. ስለ ግመል ስነ-ባህሪ ምን ተረዳችሁ?

2.4 ኮላኸን በአካባቢው ከሚገኝ ግብአት ተጠቅሞ ፎርሞችን፣ ለስላሳና ሽካራ ነገሮችን መስራት።

የትምህርቱ ዝርዝር አላማ፡-

ተማሪዎች ይህንን ምዕራፍ ከተማራቸው በኋላ፡-

- ልዩ ልዩ ቅርፆችን፣ ፎርሞችን እንዲሁም በስዕሎች ላይ ልስላሴ እና ሻካራነትን መለየት እና መስራት ትችላላችሁ
- የተለያዩ የስዕል ስራዎች ላይ የተሰሩ የልስላሴ እና ሻካራነት ስራዎችን መለየት እና ማድነቅ ትችላላችሁ።
- የተለያዩ መንገዶችን በመጠቀም ልዩ ልዩ የንድፍ እና የኮላኸን የፈጠራ ስራዎችን ትሰራላችሁ።

በምዕራፍ አንድ ልዩ ልዩ ቀለማት፣ ቅርፆች እንዲሁም ፎርሞችን አውቃችኋል። በምዕራፍ ሁለት ደግሞ በይበልጥ ስለ ቅርጽ እና ፎርም ታውቃላቹ እንዲሁም እነዚህን በአንድ ላይ በማያያዝ የኮላኸን ስራን መስራት ትችላላቹ። በዚህ ምዕራፍ በተጨማሪ ስለ ልስላሴ እና ሻካራነት ትረዳላቹ። ልስላሴ እና ሻካራነትን በኮላኸን ስራ ላይ ያለውን ሚና እንዲሁም ኮላኸንን ለመስራት በምን አይነት መንገድ መጠቀም እንደምችሉ በዝርዝር ትረዳላችሁ።

የንዑስ ርዕሱ አጥጋቢ የመማር ብቃት

ተማሪዎች ይህንን ንዑስ ርዕስ ከተማራቹ በኋላ፡-

- ስለኮላሽ በቂ ግንዛቤ እና አረዳድ ይኖራችኋል።
- ንድፍ እና ኮላሽ ለመስራት ትችላላችሁ።
- በቡድን እና በግል በአካባቢያቸው የምታገኝቸውን የተለያዩ ስራት(ልስላሴ እና ሻካራነት) እና ቀለማት ያላቸውን ቁሶች በተለያዩ ቅርጾች በመቆራረጥና በመለጣጠፍ ኮላሽ ትሰራላችሁ።

ኮላሽ የሚለው ቃል ኮል(coller) ከሚለው የፈረንሳይኛ ቃል የተገኘ ሲሆን ትርጉሙም ማጣበቅ ፣ ማያያዝ ፣ ማገናኘት የሚሉት ናቸው። ይህ የጥበብ የፈጠራ መንገድ በዋናነት በዕይታ ጥበብ ውስጥ የሚገኝ ቢሆንም በሙዚቃም ውስጥም ይገኛል። ኮላሽ የተለያዩ ቀለማት እና ስራቶች ያላቸውን ቁሳቁስ በተለያዩ ቅርጾች በመቆራረጥ ከዛም በመገጣጠም ወይም ልዩ ልዩ ማጣበቂያዎችን በመጠቀም በማያያዝ የምንሰራው የስዕል አይነት ነው። የኮላሽ ስራ የተጀመረው እ.ኤ.አ 1912 ሲሆን ጀማሪዎቹም ፓብሎ ፒካሶ እና ጆርጅ ብራክ ይባላሉ። በተለይ እነዚህ ሰዓሊያን ኮላሽን ኪዩቢዝም በተባለ ዘመናዊ ሥነ-ጥበብ ውስጥ በብዛት ተግብረውታል። በሀገራችን ያሉ ሰዓሊያንም ኮላሽን በስዕል ስራዎቻቸው ውስጥ አካተው የሚሰሩ ሲሆን ገብረክርስቶስ ደስታ የኮላሽ ስራን በተለየ ትኩረት በስዕል ስራዎቹ ውስጥ በማካተት ሰርቷል።

ኮላሽን ከመስራታችን በፊት በመጀመሪያ ኮላሽ የምንሰራውን ምስል በንድፍ ማስቀመጥ ይኖርብናል። ንድፍ ማለት አንድን ስዕል ከመስራታችን በፊት የምንሰራውን የስዕሉን አጠቃላይ የይዘት ረቂቅ በእርሳስ፣ በእስክርቢቶ ወይም በቀለም በማድረግ በመስመር መስራት ማለት ነው። ሁለት አይነት የንድፍ አሰራሮች አሉ እነሱም፡-

ሀ. የቀጥታ ንድፍ

ለ. ሀሳባዊ ንድፍ

2.4.1 የቀጥታ ንድፍ፦ የምንለው በስዕል የምንሰራውን ነገር በዐይናችን እያየን መገልበጥ ነው።

2.4.2 ሀሳባዊ ንድፍ፦ የምንለው በሀሳባችን ውስጥ ያለውን ነገር ወደ ስዕል ስንቀይረው ነው።

በኮላሽር ውስጥ የምንጠቀማቸው ግብዓቶች የተለያዩ ቀለማት፣ ቅርፆች እንዲሁም ልስላሴና ሻካራነት ይኖራቸዋል። በኮላሽር ውስጥ ልሳላሴና ሻካራነት የምንለው ኮላሽርን ለመስራት የምንጠቀምባቸውን ግብዓቶች የገፅ ስራት የምንለይበት ነው ። ኮላሽርን ስንሰራ በልስላሴና ሻካራነት የተለያዩ ደረጃ ያላቸውን ግብዓቶች ስንጠቀም ይበልጥ ዕውነትነትን ወይም ውብትን ይጨምርልናል።

ኮላሽርን ለመስራት የሚያስፈልጉን ግብዓቶች ፦

- ጠንካራ ወረቀት(ካርቶን)፣ እርሳስ፣ እስክርቢቶ፣ ከለር፣
- የተለያዩ ቀለማት እና ልስላሴና ሻካራነት ያላቸው ጋዜጣ፣ መፅሔት፣ ፎቶግራፍ ወይም ጨርቆች፣ መቀስ፣ ማጣበቂያ (ኮላ)
- ቅጠሎችን፣ ላባ፣ አበባዎችን እንዲሁም የተለያዩ ጥራጥሬዎች

ኮላሽርን ለመስራት የምንከተላቸው ቅደም ተከተሎች፦

1. ኮላሽር ለመስራት የሚያስፈልጉንን ግብዓቶች ማሟላት።
2. ኮላሽር የምንሰራበትን ካርቶን ወይም ጠንካራ ወረቀት በምንፈልገው መጠን እና ቅርፅ ቆርጦ ማዘጋጀት።
3. የምንሰራውን የኮላሽር ስራ ንድፍ ቆርጠን ባዘጋጀነው ካርቶን ላይ መሳል።
4. በመቀጠል ኮላሽር ለመስራት ያዘጋጀናቸውን ወረቀቶች ወይም ጨርቃጨርቆች በምንፈልገው መጠን እና ቅርፅ መቆራረጥ።

5. ቆራርጠን ያዘጋጀናቸውን ወረቀቶች ወይም ጨርቃጨርቆች ቀደም ሲል ቆርጠን ባዘጋጀነው ጠንካራ ወረቀት ወይም ካርቶን ላይ የሰራነውን ንድፍ ተከትለን ማጣበቂያን በመጠቀም በቦታቸው ማያያዝ።

6. በመጨረሻም የሰራነው የኮላሽ ስራ እንዲደርቅ መስቀመጥ።

7. የኮላሽ ስራን ለመስራት የምንገለገልባቸውን ቁሳቁሶች ለአደጋ ሊያገልጡ ስለሚችሉ ለመጠቀም የቤተሰቦቻችን ወይም የመመህራን እግዛ ማግኘት ተገቢ ነው።

ከዚህ በታች የተዘረዘሩት ምስሎች የ ኮላሽ ምሳሌዎች ናቸው።

ምስል 1

በአራት ማዕዘንተቆርጦ የተዘጋጀ ጠንካራ ወረቀት (ካርቶን) ላይ የተሰራ የ አበባ ንድፍን አሰራት በማድረግ ወረቀቶችን በመለጣጠፍ የተሰራ ኮላሽ።

ምስል 2

በጠንካራ ወረቀት ላይ የተሰራ የቢራቢሮ ንድፍን መሰረት በማድረግ አበባና ቅጠልን በመለጣጠፍ የተሰራ ኮላሻር።

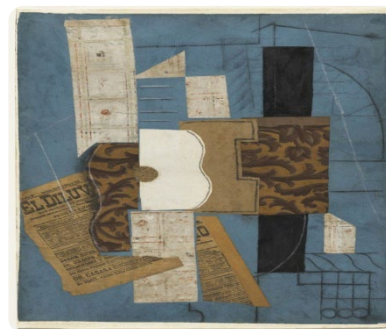
ምስል 3

ጠንካራ ወረቀትን በወፍ ቅርፅ በመቁረጥ ባለቀለም ወረቀቶችን ላባዎችን በመለጣጠፍ የተሰራ የኮላሻር ስራዎች።

ምስል 4

ጠንካራ ወረቀት ላይ የተሰራ የአንበሳ ንድፍን መሰረት በማድረግ የተለያዩ ቀለማት ያላቸውን ወረቀቶች በመለጣጠፍ የተሰራ ኮላሻር።

ምስል 5

ሀሳባዊ ንድፍን መሰረት በማድረግ በፒካሶ እና በብራክ የተሰሩ የኮላሽኖ ስራዎች በቅደም ተከተላቸው።

መልመጃ 1:- ከላይ የተጠቀሰውን ቅደም ተከተል እንዲሁም ምሳሌዎቹን መሰረት በማድረግ የቤት ስዕል በኮላሽኖ ስርታችሁ አሳዩ።

መልመጃ 2:- ሀሳባዊ ንድፍን መነሻ በማድረግ የራሳችሁን ስዕል በኮላሽኖ ስርታችሁ አሳዩ።

መልመጃ 3

1. ንድፍ ምንድን ነው? በስንት ይከፈላል?
2. ኮላሽኖ ምንድን ነው?
3. የኮላሽኖ ስዕል ጀማሪዎች እነማን ናቸው?

2.4.3 ፎርም እና ስራት (ልስላሴ እና ሻካራነት)

በምዕራፍ አንድ ስለ ፎርሞች በተወሰነ መልኩ ተምራችኋል። በተጨማሪም በምዕራፍ ሁለት ልስላሴና ሻካራነትን በኮላሽኖ ውስጥ አይታችኋል። በዚህ ንዑስ ርዕስ ውስጥ ደግሞ ስለፎርም እንዲሁም ስለልስላሴና ሻካራነት በጥልቀት እንማማራለን። በተጨማሪ የተለያዩ ፎርሞችን በስዕል እና በቅርፅ ቅርፅ መልክ ትሰራላችሁ። ልስላሴና ሻካራነትን በስዕል መስራትን ትለማመዳላችሁ።

የንዑስ ርዕሱ አጥጋቢ የመማር ብቃት

ተማሪዎች ይህንን ንዑስ ርዕስ ከተማራችሁ በኋላ፦

- ፎርሞች በስዕል ውስጥ ያላቸውን ጠቀሜታ ትረዳላችሁ
- የፎርሞችን ልዩነት እና ባህሪያት ትገነዘባላችሁ
- በአካባቢያቸው የሚገኙ ግብዓቶችን በመጠቀም የተለያዩ የፎርም ቅርፅ ቅርፆችን ትሰራላችሁ
- ልስላሴና ሻካራነትን በስዕል ላይ ያለውን ሚና ትረዳላችሁ

2.4.4 ፎርም

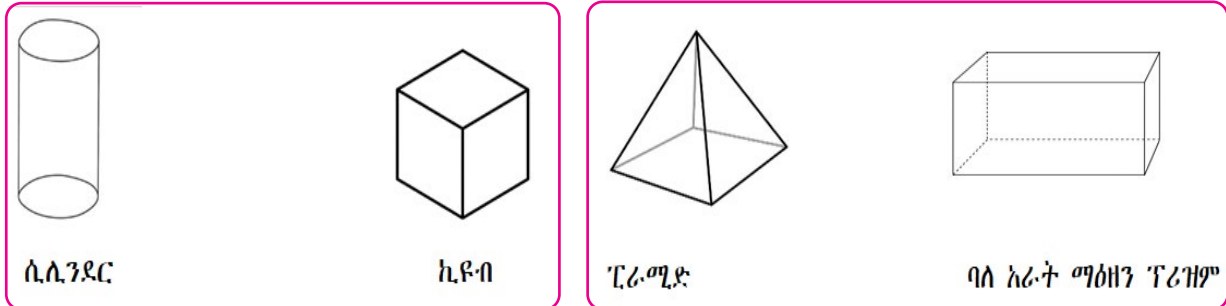
ፎርም የሚለውን ቃል በሁለት የተለያዩ መንገዶች ልንረዳው እንችላለን። የመጀመሪያው አንድ ሰዓሊ የሥነ-ጥበብ መሰረታዊያንን የሚጠቀምበት እና የሚያስቀምጥበት መንገድ ነው።ይህም የስዕል ስራን አጠቃላይ አቀማመጥ የስዕሉ ፎርም ብለን እንጠራዋለን። ሁለተኛው ደግሞ ሶስት አውታረ መጠን ያለው እና ቦታን የሚይዝ ቁስ ፎርም ብለን እንጠራዋለን። ፎርም እንደ ቅርጽ ርዝመት እና ስፋት ያለው ሲሆን ከቅርጽ የሚለየው ፎርም ጥልቀት አለው። ርዝመት፣ ስፋት እና ጥልቀት ሶስት አውታረ መጠን በመባል ይታወቃሉ። ፎርም በተለይም በቅርፃ ቅርፅ ስራ ውስጥ እጅግ ጠቃሚ ሲሆን የምንሰራውን የቅርፅ ስራ መሰረታዊ በሆኑ ፎርሞች በመጀመር አጠቃላይ ይዘትን ቀላል በሆነ መንገድ ማስቀመጥ ያስችለናል። ይህም ቀጣይ በቅርፃ ቅርፆች ላይ ለምንሰራቸው ረቂቅ ስራዎች እንደ መሰረት እንገለገልበታለን። ፎርም ጂኦሜትሪያዊ ወይም ልቅ ሊሆን ይችላል። ጂኦሜትሪያዊ ፎርም የሚባሉት ሂሳባዊ ልኬት ያላቸው እንደ ኪዩብ፣ ኮን፣ ሲሊንደር፣ የመሳሰሉት ናቸው። እነዚህን የፎርም አይነቶች እርስ በእርስ በተለያየ መንገድ በማገናኘት ተጨማሪ ጂኦሜትሪያዊ ይዘቶችን ማግኘት እንችላለን።

ፎርሞች እንደ ቀለማት እና ቅርፆች የየራሳቸው ባህሪ ሲኖራቸው የራሳቸው የሚወክሉትም ነገር አላቸው። እንደምሳሌ ብንወስድ ፒራሚድ ጥንካሬን ይገልጻል። ይህም ማለት አንድ ቁስ ጠንካራ ባይሆንም እንኳን ፎርሙ የፒራሚድ ከሆነ ለአይናችን ጠንካራ መስሎ ይታያል። ኪዩብ ደግሞ ክብደትን ይገልጻል። ይህም ማለት አንድ የኪዩብ ፎርም ያለው ቁስ ቀላል ቢሆንም እንኳን ለዐይናችን ስናየው ከባድ መስሎ ይታያል።

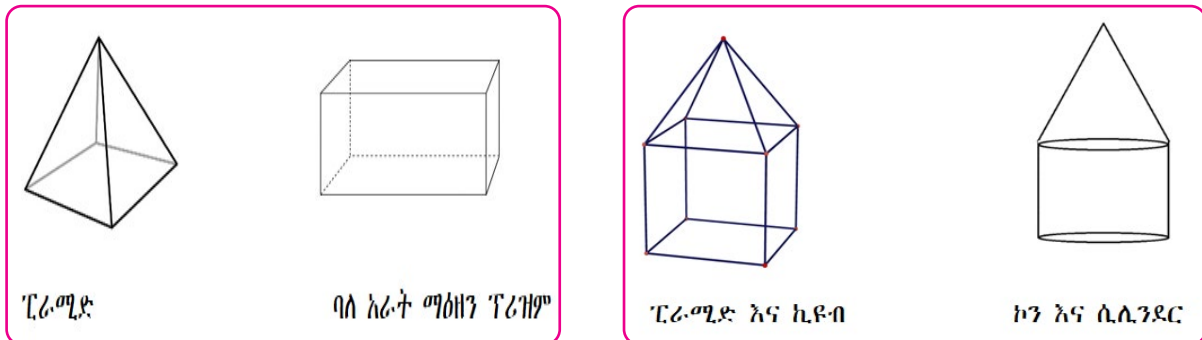
በእካባቢያችን የሚገኙ ጂኦሜትሪያዊ ፎርም ያላቸው ነገሮች ለምሳሌ፦ ጠመኔ ሲሊንደር፣ ዳስተር ባለ አራት ማዕዘን ፕሪዝም እንዲሁም ኳስ ሉላዊ ፎርም አላቸው።

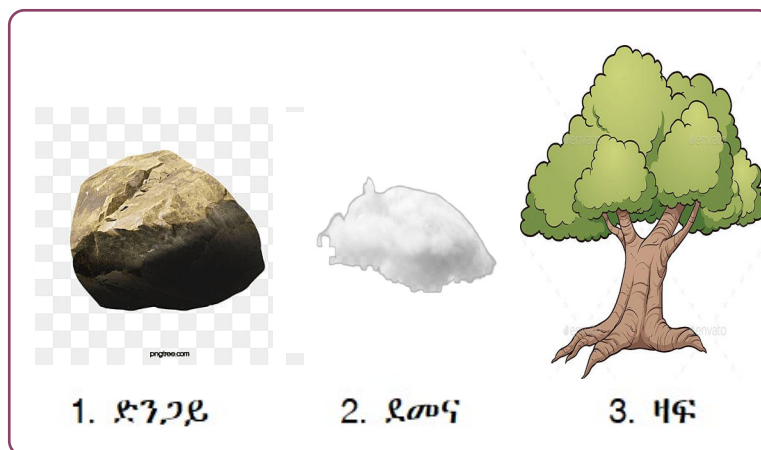
ከዚህ በታች በምስሉ ላይ የተጠቀሱት ጂኦሜትሪያዊ የፎርም ዕይነቶች ናቸው-

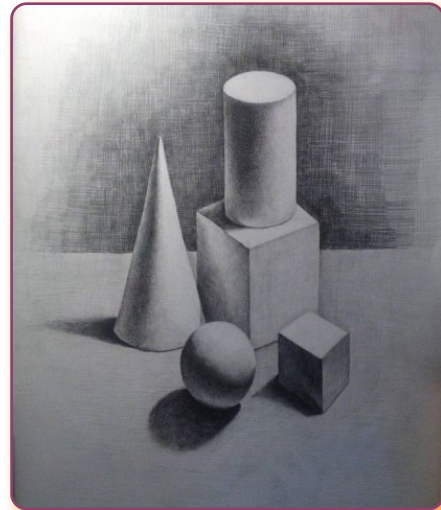
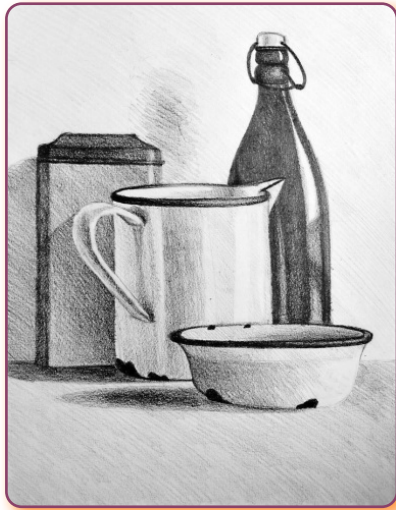
❖ ጂኦሜትሪያዊ ፎርሞችን እርስ በርስ በማግኘት የሚሰሩ፡፡

❖ በአካባቢያችን የሚገኙ ልቅ ፎርም ያላቸው ነገሮች ለምሳሌ ድንጋይ፣ ደመና፣ ዛፍ የመሳሰሉት ናቸው፡፡ ከዚህ በታች ምስል የምንመለከተው ልቅ ፎርሞችን ነው፡፡

ፎርምን ማወቅ በስዕል ስራ ውስጥ ያለው ጠቀሜታ እጅግ ከፍተኛ ነው። በተለይ በቀጥታ የንድፍ ስራ ላይ በአካባቢያችን የምንመለከታቸውን ቁሳቁስ ለመሳል የፎርም መሰረታዊ ዕውቀት ሊኖረን ይገባል። ከዚህ በታች በምንመለከተው በቁሳቁስ ጥናት ስዕሎች ላይ የተለያዩ ፎርሞችን እንመለከታለን።

ከዚህ በታች በተቀመጡት ምስሎች የምንመለከተው በጠንካራ ወረቀት የተሰሩ ፎርሞችን ነው።

መልመጃ 1 ፦ መምህራችሁ በክፍል ውስጥ ያስቀመጡላችሁን ጂኦሜትሪያዊ ፎርም ያለውን ቁስ በመመልከት የቀጥታ ንድፍ ስሩ።

መልመጃ 2 ፦ ሁለት የተለያዩ ጂኦሜትሪያዊ ፎርሞችን በመጠቀም የቅርፃ ቅርፅ ስራ ሰርታችሁ አሳዩ።

መልመጃ 3:-

1. ጂኦሜትሪያዊ ፎርም የሚባሉት ምንድን ናቸው? 5 ምሳሌዎችን ስጡ።
2. በአካባቢያችሁ የሚገኙ ጂኦሜትሪያዊ እና ልቅ ፎርም ያላቸውን ነገሮች ዘርዝሩ።

2.4.5 ልስላሴ እና ሻካራነት

የአንድን ቁስ ገፅ በመመልከት እና በመዳሰስ ስሪቱን ለስላሳ፣ ስስ፣ ጠንካራ፣ ፀጉራማ፣ አንሸራታች፣ ከርዳዳ፣ የሚያሟልጭ በማለት እንገልፃቸዋለን። የአንድን ቁስ ገፅ ስሪት በመመልከት እና በመዳሰስ የምናገኘው የጥራት ደረጃ የተለያየ ሊሆን ይችላል። በዚህም ምክንያት የአንድን ቁስ ገፅ ስሪት በሁለት ዓይነት መንገድ ልንረዳ እንችላለን።

ሀ. አካላዊ የስሪት (ልስላሴ እና ሻካራነት) አረዳድ፡ በዚህ የአረዳድ መንገድ የቁሱን ገፅ በእጃችን በመዳሰስ ስሪቱን ማወቅ እንችላለን። ይህ የአረዳድ መንገድ የቁሱን የገጽ ስሪት በትክክል የምናውቅበት ነው።

ለ. የእይታ የስሪት (ልስላሴ እና ሻካራነት) አረዳድ፡ ይህ የአረዳድ መንገድ የቁሱን ገፅ በዐይናችን በማየት ብቻ ስሪቱን ለማወቅ የምንሞክርበት መንገድ ነው። ብዙ ጊዜ ይህንን የአረዳድ መንገድ ብቻ ተጠቅመን የአንድን ቁስ ገፅ ስሪት በትክክል መወሰን ወይም ማወቅ ይከብዳል።

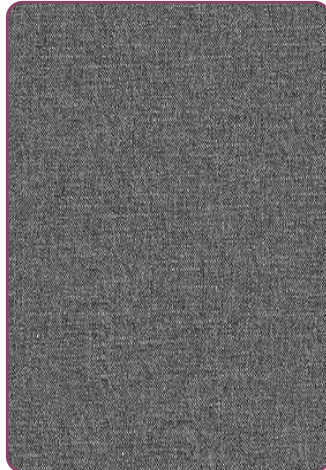
ለምሳሌ፡ ስንመለከተው ለስላሳ መስሎ የታየን ገፅ በምንዳስሰው ጊዜ ሻካራ ሊሆን ይችላል። በተቃራኒው ደግሞ ስንመለከተው ሻካራ የመሰለንን ገፅ ለስላሳ ሆኖ ልናገኘው እንችላለን።

በዕይታ ልስላሴን እና ሻካራነትን ለማሳየት የተለያዩ የስዕል አሰራር መንገዶች ሲኖሩ ለምስሌ ፡የተለያዩ የልስላሴ እና ሻካራነት ይዘት ያላቸውን እንደ ቅጠል፣ ሳንቲም፣ ቁልፍ፣ ልዩ ልዩ በላያቸው ላይ ፅሁፍ ውይም ስዕል የተቀረፀባቸው ነገሮች ላይ ወረቀትን በማስደገፍ ወረቀቱን በእርሳስ ወይም በክለር በማሸት በነገሮቹ ላይ የሚታየውን ምስል ወደ ወረቀቱ መገልበጥ ይቻላል።

ልስላሴ እና ሻካራነት በስዕል ስራ ውስጥ ብዙ አይነት አገባብ ወይም ጥቅም አለው። አንድን ንድፍ በምንሰራበት ወቅት የምንሰራው ቁስ ምን አይነት የልስላሴ እና ሻካራነት ጠባይ እንዳለው ስናሳይ የምንሰራው የንድፍ ስራ ወደ እውነታ የቀረበ እንዲሆን ያደርገዋል። በተጨማሪም የምንሰራው የስዕል ስራ ውስጥ ልስላሴ እና ሻካራነትን ማሳየት ስንችል ስዕሉ ተጨማሪ ውበት እንዲኖረው እናደርጋለን።

ከዚህ በታች በቀረበው ስዕል ላይ የተለያዩ የልስላሴ እና ሻካራነት ደረጃዎችን መመልከት እንችላለን።

መልመጃ 4፡- የተለያዩ የልስላሴ እና ሻካራነት ይዘት ያላቸው ቁሶች ላይ ወረቀት አስደግፋችሁ በእርሳስ በማሸት የቁሱን ልስላሴ እና ሻካራነት በወረቀቱ ላይ እንዲታይ አድርጉ።

መልመጃ 5

1. በአካባቢያችሁ የሚገኙ ቁሶችን እና የገፃቸውን ስሪት ዘርዝሩ።
2. ልስላሴ እና ሻካራነት በስዕል ውስጥ ያለውን ጠቀሜታ ግለፁ።

ማጠቃለያ

በዚህ ምዕራፍ ሙዚቃ ለመፃፍ አስፈላጊ የሆኑትን የሙዚቃ መፃፍያ ምልክቶችን በዋነኝነት ስታፍና ክሌፎችን አውቀችኋል። እነዚህም ምልክቶች በጣም ወሳኝና የሙዚቃ ድምፆችን የሚወስኑ በመሆናቸው መስመሮችንና ክፍት ቦታዎችን ከክሌፍ ምልክት ጋር ያላቸውን ውክልና በደንብ ማወቅ አስፈላጊ ነው።

ኮላኸር ኮል ከሚል የፈረንሳይ ቃል የተገኘ ሲሆን ትርጉሙም ማያያዝ፣ ማጣበቅ የሚል ነው። ኮላኸር ማለት የተለያዩ ወረቀቶችን፣ ጨርቆችን፣ ቅጠሎችን ቆራርጦ በመለጠፍ የሚሰራ ስዕል ነው። ፎርም የምንለው የአንድን ስዕል አጠቃላይ ይዘት ወይም ባለሦስት አውታረመጠን ቅሶችን ነው። ፎርምን ማወቅ የቅርጻቅርጽ ስራዎችን ቀላል በሆነ መንገድ ለመስራት ያስችላል። ልስላሴ እና ሻካራነት የሚባለው በተለያዩ ቁሶች ገጽ ላይ የሚገኝ በማየት ወይም በመዳሰስ የምንለየው ነው። በስዕል ላይ ልስላሴ እና ሻካራነትን መስራት ስንችል የምንሰራውን ስዕል እውታነት ማሳየት እንችላለን።

ማጠቃለያ ምዘና፡-

፩. ቀጥሎ የቀረቡትን ጥያቄዎች ካነበባችሁ በኋላ ትክክለኛውን መልስ የያዘውን ምረጡ።

1. በስታፍ የመጀመሪያ ክፍል ላይ የሚቀመጥ እና የሙዚቃ ድምፆችን ለመለየት የሚያስችል ምልክት የቱ ነው።

ሀ. ክሌፍ

ሐ. ቤዝ

ለ. ስታፍ

መ. ትሬብል

2. የG (ጂ) ድምፅ ከሁለተኛው መስመር የሚጀምርበት የክሌፍ አይነት የቱ ነው።

ሀ. ክሌፍ

ሐ. ጂ (ትሬብል) ክሌፍ

ለ. ስታፍ

መ. ቤዝ ክሌፍ

3. የ F (ኤፍ) ድምፅ ከአራተኛው መስመር የሚጀምርበት የክሌፍ አይነት የቱ ነው።

ሀ. ክሌፍ

ሐ. G ጂ (ትሬብል) ክሌፍ

ለ. ስታፍ

መ. F (ኤፍ) ወይም ቤዝ ክሌፍ

4. ይህ የተቀመጠው ምስል የትኛውን የክሌፍ አይነት ይወክላል።

ሀ. F (ኤፍ) ክሌፍ

ሐ. ስታፍ

ለ. G (ጂ) ወይም ትሬብል ክሌፍ

መ. C (ሲ) ክሌፍ

5. ከታች የተቀመጠው ምስል የትኛውን የክሌፍ አይነት ይወክላል።

ሀ. F (ኤፍ) ክሌፍ

ሐ. ስታፍ

ለ. G (ጂ) ወይም ትሬብል ክሌፍ

መ. C (ሲ) ክሌፍ

6. G (ጂ) ወይም ትሬብል ክሌፍ መስመር ላይ ያሉ ድምፆች የትኞቹ ናቸው

ሀ. E G B D F

ሐ. F A C E

ለ. G B D F A

መ. A C E G

7. F (ኤፍ) ክሌፍ ክፍት ቦታዎች ላይ ያሉ ድምፆች የትኞቹ ናቸው

ሀ. E G B D F

ሐ. F A C E

ለ. G B D F A

መ. A C E G

8. F (ኤፍ) ክሌፍ መስመር ላይ ያሉ ድምፆች የትኞቹ ናቸው

ሀ. E G B D F

ሐ. F A C E

ለ. G B D F A

መ. A C E G

-

ምዕራፍ ሦስት

ታሪካዊና ባህላዊ አውዶች

መግቢያ

ጥበብ በማህበረሰቡ ውስጥ ያለው ሚና አለ የማይባል ነው ይህም የሰው ልጅ ከተፈጠረበት ጊዜ ጀምሮ ከጥበባዊ ስራ ተለይቶ ያውቃል ማለት አስቸጋሪ ነው። ጥበብ የባህል፣ የታሪክ እና የህይማኖት መገለጫ ነው። ስለዚህ ጥበብን ከማህበረሰብ ማህበረሰብን ከጥበብ ለይቶ ማየት አስቸጋሪና የማይቻል ነው።

አጠቃላይ የመማር ውጤት

- ተማሪዎች ይህንን ምዕራፍ ካጠናቀቁ በኋላ ጥበብ በማህበረሰቡ ውስጥ ያለውን ፋይዳ ትረዳላችሁ።
- ያለፈውንና የአሁኑን የክወናና ዕይታ ጥበባት ትረዳላችሁ።
- ስለ አገራዊ የሆኑ ታሪካዊ ቦታዎች ታውቃላችሁ።

3.1 ሙዚቃ በማህበረሰብ ውስጥ ያለው ጠቀሜታ

ጥበብ በማህበረሰብ ውስጥ ያለው ጠቀሜታ በብዙ መንገድ የሚገለፅ ሲሆን የማህበረሰቡ አጠቃላይ የአኗኗር ሁኔታ ነፃነቱ ነው። ጥበብ የአንድ ሀገር ባህላዊ ፣ ማህበራዊ ፣ ታሪካዊ ፣ ኢኮኖሚያዊ እና ፖለቲካዊ ነባራዊ ሁኔታዎች መግለጫና መገለጫ ነው።

የትምህርቱ ዝርዝር አላማ፡-

ተማሪዎች ይህንን ምዕራፍ ካጠናቀቁ በኋላ፡-

- ሙዚቃ በማህበረሰብ ውስጥ ከባህል አንፃር ያለውን ጥቅም ትረዳላችሁ።
- ሙዚቃ በማህበረሰብ ውስጥ ከታሪክ አንፃር ያለውን ጥቅም ትረዳላችሁ።

ኢትዮጵያ ከትውልድ ወደ ትውልድ ሲተላለፍ በመጣ ጠንካራ የታሪክ ፣ የባህል እና የሀይማኖት መሰረት ላይ የቆመች ሀገር ናት። ባህል የሚፈጠረው አንድ ማህበረሰብ አብሮ በመኖር እርስበእርሱ በሚያደርገው ግንኙነት አማካኝነት

ነው። ሙዚቃ ፣ ዳንስ ፣ ቋንቋ ፣ አለባበስ፣ አመጋገብ ፣ የመሳሰሉት የባህል ዋና ዋና ክፍሎች ሲሆኑ በተለይም ሙዚቃ በማህበረሰቡ ውስጥ የሰዎችን ስሜት ከመግለፅ አልፎ በተማሪዎች የአእምሮ እድገት ላይ ከፍተኛ አስተዋፅኦ አለው።

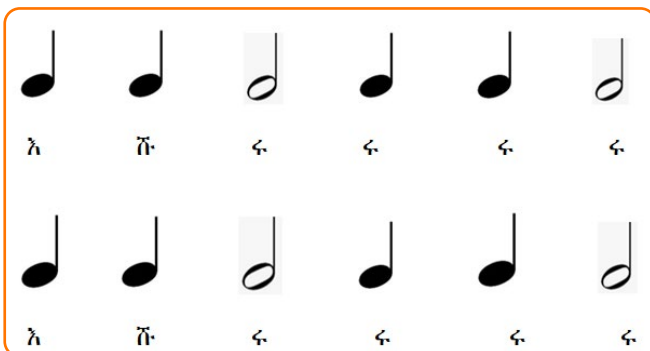
በተጨማሪም መዘቃ የአንድን ማህበረሰብ ባህላዊ ፤ ታሪካዊ እና መንፈሳዊ ትስስርን በማሳደግ ሰዎች ወደ አንድ ህብረት እንዲመጡ ያግዛል ። በመሆኑም ሁሉም ማህበረሰብ መዘቃን በየጊዜው ለሚፈጠሩ ጉዳዮች ለምሳሌ ለሀዘን ለሰርግ፤ ለደስታ፤ ለትካዜ፤ ለስራ፤ ለጦርነት፤ ለጀግንነት ፤ ለአደን፤ እና ለመንፈሳዊ አገልግሎቶች ይጠቀምባቸዋል።

ከዚህ ቀጥሎ የተወሰኑትን ዘፈኖችና በማህበረሰቡ ውስጥ ምን አይነት ግልጋሎት እንደሚሰጡ እናያለን።

3.1.1 የጦርነት ዘፈኖች፡- መዘቃ የሰዎችን ስሜት የመቆጣጠር እና የማነሳሳት ኃይሉ ከፍተኛ በመሆኑ ለጦርነት የሚዘፈኑ ዘፈኖች በጦር ሜዳ የሚዋጋውን አርበኛ፤ ተዋጊ ወይም ወታደር ወኔ በመቀስቀስ በከፍተኛ ሞራል እንዲዋጋ የሚያደርጉ ናቸው። ሽላላ፤ ፋከራ ፤ ቀረርቶ እና ፋኖ ፋኖ የሚባሉት የጦርነት ዘፈኖች ውስጥ የሚመደቡ ናቸው።

3.1.2 የለቅሶ ዜማዎች፡- ሰዎች በእለት ከ እለት እንቅስቃሴ ውስጥ በሚገጥማቸው ሀዘን ምክንያት የሚዘፈኑ ዘፈኖች ናቸው። መሾ እና የሀዘን እንጉረጉሮ በለቅሶ ዘፈን ውስጥ የሚመደቡ ናቸው።

3.1.3 የሕፃናት ዘፈኖች ፡- እሹሩሩ ይህ ዘፈን የህፃናት ማባበያ ዘፈን ሲሆን ህፃናት በጨቅላ እድሜያቸው ሰላማዊ ስሜት ተሰምቷቸው እንቅልፍ እንዲተኙ በአብዛኛው በእናቶች የሚዘፈን ነው።

ምስል 1፡- ሕፃናትን አባባሎ ማስተኛት (እሹሩ ሩሩሩ)

ሕፃናት በአንድነት ተሰባስበው ሲጫወቱ የሚዘፈኑ እና በማህበረሰቡ የተፈጠሩ ብዙ የህፃናት ዝማሬዎች (ዘፈኖች) አሉ። ከዚህም ውስጥ አንዱ ጨረቃ ድንቡል ቦቃ የሚለው ይገኝበታል።

ምሳሌ፡- ጨረቃ ድንቡል ቦቃ በኖታ ላይ ሲፃፍ

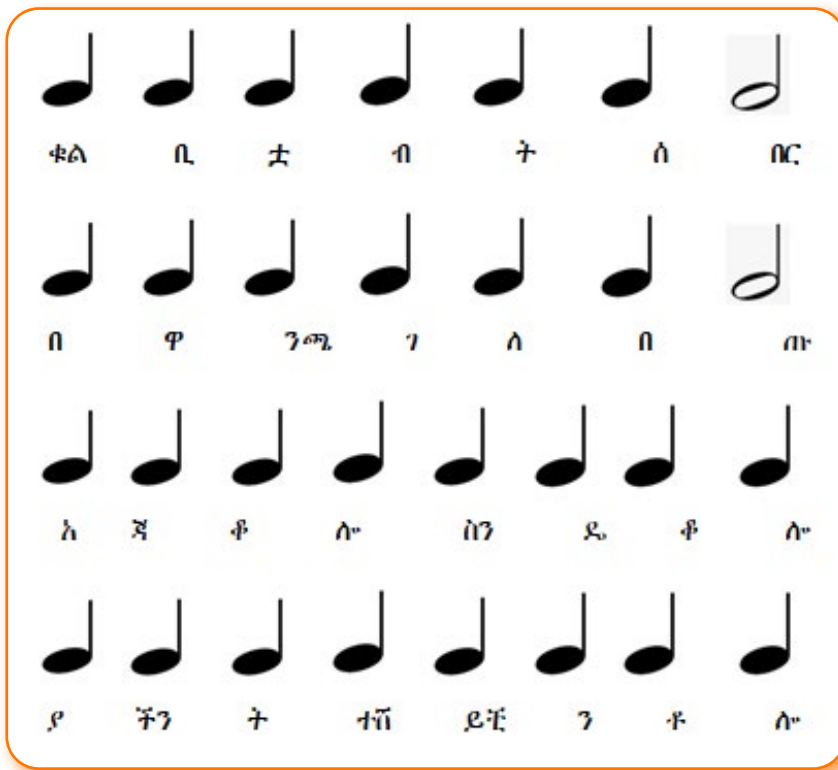

ጨረቃ ድንቡል ቦቃ ግጥም

ጨረቃ ድንቡል ቦቃ
አጼ ቤት ገባች አውቃ
አጼ ቤት ያሉ ልጆች
ፈተጉ ፈታተጉ
በቁንቢት አስቀመጡ
ቁንቢቷ ብትሰበር በዋንጫ ገለበጡ
አጃ ቆሎ ስንዴ ቆሎ
ያችን ትተሽ ይቺን ቶሎ

በሚከተለው መሰረት ጨረቃ ድንቡል ቦቃን በሩብ እና በግማሽ ኖታ ተለማመዱ፡፡

						
ጨ	ረ	ቃ	ድን	ቡል	ቦ	ቃ
						
ከ	ጼ	ቤት	ገ	ባች	አው	ቃ
						
ከ	ጼ	ቤት	ያ	ሉ	ል	ጆች
						
ፈ	ተ	ገ	ፈ	ቃ	ተ	ገ
						
በ	ቁል	ቢት	አሰ	ቀ	መ	ጡ

መልመጃ 1:- የሚከተሉትን ጥቂዎች ትክክለኛውን መልስ በመምረጥ መልሱ

1. ከሚከተሉት ውስጥ በጦርነት ወቅት አርበኛን ለማነቃነቅ የምንጠቀምበት የዜማ አይነት የቱ ነው።

ሀ. ጨረቃ ድንቡል ቦቃ

ሐ. ሽለላ

ለ. ፋከራ

መ. ለ እና ሐ

2. እናቶች ህፃናቶችን ለማስተኛት የሚጠቀሙበት ዜማ የቱ ነው

ሀ. ፋከራ

ሐ. እሹሩሩ

ለ. ጨረቃ ድንቡል ቦቃ

መ. ፋኖ

3. በማህበረሰቡ ውስጥ በለቅሶ ጊዜ የሚጠቀሙበት ዜማ አይነት ምን ይባላል፡

ሀ. ሙሾ

ሐ. ፋኖ

ለ. እሹሩሩ

መ. ቀረርቶ

መልመጃ 2:- የሚከተሉትን የጨረቃ ግጥም በባዶ ቦታው ላይ የጎደሉትን አሟሉ።

1. ጨረቃ ድንቡል ቦቃ ገባች አውቃ
2. አጼ ቤት ያሉ ልጆች.....በቁንቢት አስቀመጡ
3. ቁንቢቷ ብትሰበር.....ገለበጡ።

3.1.4 ሙዚቃ በማህበረሰብ ውስጥ ከታሪክ አንፃር ያለው ሚና

ታሪክ የአንድን ማህበረሰብ ያለፈውን አጠቃላይ ማህበራዊ፣ ባህላዊ፣ ፖለቲካዊ እና መንፈሳዊ ገፅታን የሚያሳየን መነፅር ነው። ስለሆነም ሙዚቃ ከአንድ ሃገር ህዝብ ታሪክ ጋር ያለው ትስስር ከፍተኛ ነው።

ምሳሌ ለመጥቀስ የአደዋ ድል ኢትዮጵያውያን በአንድነት ተባብረው ከጭቆና ነፃ የወጡበት እና በአለም ላይ የተጨቆኑ ህዝቦች የነፃነት ችቦ የለኮሰበት ድል ነው። በዚህ የአደዋ ጦርነት ላይ ሙዚቃ የነበረው አስተዋፅኦ ከፍተኛ ነበር።

አዝማሪዎች በአደዋ ጦርነት ወቅት የአርበኞችን ሞራል በማነቃቃት እና በማበረታታት ጦርነቱ በኢትዮጵያ አሸናፊነት አንዲጠናቀቅ ከፍተኛ ሚና ተጫውተዋል። ምሳሌ፡- በመፎከር፣ በመሸለል፣ በማቅራራት

ጣልያን ኢትዮጵያን ቅኝ ለመግዛት ባካሄደው የአምስት አመት ጦርነት አርበኞችን በማነሳሳታቸው ብቻ በርካታ አዝማሪዎችን ገድሏል። አዝማሪዎች ግጥምን ከዜማ ጋር በማዋሃድ አንዲሁም በመሰንቆ በመታጀብ ለማህበረሰቡ የሚሰጡት ጥቃም ከፍተኛ ነው።

ምስል 3:- አዝማሪዎች ከማሲንቆ (መሰንቆ) ጋር

ሙዚቃ በማህበረሰብ ውስጥ መንፈሳዊ አገልግሎትን በመስጠት ሰዎች ሃይማኖታዊ አምልኮ የሚያከናውኑበት አንዱ የጥበብ ክፍል ነው።

ኢትዮጵያዊው የሙዚቃ ሊቅ ቅዱስ ያፌድ በ 505 ዓመተ ምህረት በሰሜኑ የኢትዮጵያ ክፍል ከእናቱ ክርስቲና (ታውክሊያ) እና ከአባቱ ይስህቅ (አብድዩ) በአክሱም ጽዮን የተወለደ ሲሆን ለመንፈሳዊ አገልግሎት የሚውሉ ዜማዎችን በሶስት ወፎች አማካኝነት ከሰማየ ሰማያት እንደተቀበለ ታሪክ ያስረዳናል። ቅዱስ ያፌድ ለመንፈሳዊ አገልግሎት የሚውሉ ሶስት አይነት ዜማዎች አሉት። እነርሱም ግዕዝ፣ እዝል ፣ አራራይ ይባላሉ።

ምስል 4:- የቅዱስ ያፌድ ምስል

3.2 የውዝዋዜ ጥበብ በማህበረሰቡ ውስጥ ከባህልና ከታሪክ አንፃር

ባህል የአንድ ማህበረሰብ እሴት መገለጫ ከሆኑ መንገዶች መካከል አንዱ

ነው። አንድ ማህበረሰብ ከሌላ ማህበረሰብ የሚለየው በቋንቋ፣ አመጋገብ ስርዓት፣ በአለባበስ፣ በቤት አሰራር፣ በእምነት፣ እና በሌሎች ልዩ ልዩ በሆኑ ጉዳዮች አንዱ ከአንዱ ይለያል። ኪነ ጥበባዊ ከሆኑ ጉዳዮች ማለትም በውዝዋዜ አንዱ ከሌላው ራሱን የሚገልጽበት መንገድ ይለያል።

ዝርዝር አጥጋቢ የመማር ውጤት

- በሚና ጨዋታ፡ ውዝዋዜ እንዲሰሩ ማድረግ፡፡

ውዝዋዜ የአንድ ማህበረሰብ ታሪክ መገለጫ ተደርገው ከሚወሰዱ ኪነ-ጥበባዊ ድርጊቶች መካከል አንዱ ነው፡፡ አገራችን ኢትዮጵያ ከሰማንያ በላይ ብሔረሰብ ያላት ትልቅ እና የስልጣኔ መገለጫ ከሆኑ ቀደምት አገራት አንዷ ነች፡፡ በዚህች ትልቅ አገር ማህበረሰቡ እንደ ራሱ ታሪክ፡ ባህል፡ ወግ፡ ልማድ፡ አስተሳሰብ እና መልካምድራዊ አቀማመጥ የራሱ የሆነ ስሜቱን እና ማንነቱን በዳንስ ወይም ውዝዋዜ ሲገልጽ ኖሯል ወደፊትም ይሄ ድርጊት ይቀጥላል፡፡ ውዝዋዜ የአገራችን ኢትዮጵያ ልዩ ከሆኑ መገለጫዎቿ እና አገር በቀል ከሆኑ ክዋኔ ጥበባት መካከል ይመደባል፡፡ በአገራችን ከሚገኙ ባህላዊ ውዝዋዜዎች መካከል ከዚህ ቀደም የተወሰኑትን የውዝዋዜ አይነቶች ተመልክተናል፡፡

ውዝዋዜ እንደ ማህበረሰቡ ባህል እና ትውፊት የሚቀርብበት መንገድ

ይለያያል፡፡ በሀዘን ወቅት የሚደረግ የውዝዋዜ አይነት፡ በደስታና በሰርግ ጊዜ የሚደረግ የውዝዋዜ አይነት፡ በጦር ሜዳ ወይም ህብረተሰቡን ለመቀስቀስ የመሚደረጉ የውዝዋዜ አይነቶች እንደ አካባቢው ማህበረሰብ ይለያያል፡፡

ለምሳሌ፡-

- ጉራጊኛ ባህላዊ ውዝዋዜ፣ የሶማሌ ባህላዊ ውዝዋዜ፣ የአማራ ባህላዊ ውዝዋዜ፣ የኦሮሞ ባህላዊ ውዝዋዜ፣ ትግርኛ ባህላዊ ውዝዋዜ፣ የወላይትኛ ባህላዊ ውዝዋዜ...ወዘተ፡፡

3.3 የትያትር ጥበብ በማህበረሰቡ ውስጥ ከባህልና ከታሪክ አንፃር ያለው ሚና

ጥበብ የባህል፡ የታሪክ እና የሀይማኖት መገለጫ ነው።

3.3.1 ከእምነት አንፃር፡- በሀገራችን ኢትዮጵያ በርካታ እምነቶች ይገኛሉ። እነዚህ ሀይማኖታዊ ቦታዎች ውስጥ የስዕል፣ ቅርጸ ቅርጽ፣ ዜማ፣ ስነ ጽሁፍ ፈጣሪን ለማመስገኛነት የሚጠቀሙባቸው ጥበባዊ ስራዎች ናቸው። እነዚህ ጥበባዊ ስራዎች ኢትዮጵያዊ የሆኑ አገር በቀል እውቀቶች ናቸው።

3.3.2 ከባህል አንፃር፡- ባህል የሰው ልጅ በተፈጥሮ የማያገኛቸውን ነገሮች ከቤተሰቡ እና ከማህበረሰቡ የሚያገኝባቸው ወይም የሚወርሳቸው መገለጫዎች ናቸው። የሰው ልጅ ችግሮቹን ለመፍታት ከድሮ ጀምሮ ብዙ ጥበባዊ ስራዎችን ሰርቱዋል፤ ለምሳሌ፡-

እሳት ፡- የሰው ልጅ በችግሩ ጊዜ ድንጋዮችን በማፋጨት እና በተለያዩ መንገድ እሳትን በመፍጠር የሚመገባቸውን ምግቦች ለማብሰል እና ለመቀት እንዲሁም በጨለመም ጊዜ ለብርሃንነት ይጠቀሙበት ነበር።

ስለታማ ነገሮች፡- ስለታማ ነገሮች የተፈጠሩት እንዲሁ የሰው ልጅ ለአደን በሚወጣበት ጊዜ በቀላሉ የሚያድነውን እንሰሳ ለመያዝ እና ቆራርጦ ለመመገብ እንዲሁም እራሱን ከተለያዩ አደገኛ ጉዳት ከሚያደርሱ አራዊት ለመጠበቅ ሲል ስለታማ ነገሮችን ፈጥረዋል።

ስለዚህ ጥበባዊ ስራዎች የሰው ልጅ ዕለት ከእለት የሚያጋጥሙትን ችግሮች ለመፍታት የሚያድርገው የፈጠራ ውጤት ነው። ይህም ችግሮች ላይ ብቻ ሳይወሰን ራሱን ለማዘናናት ሙዚቃ፣ ስዕልና ትያትር ሌሎች ኪነጥበባዊ ስራዎችንም ጨምሮ አእምሮን ለማፍታታት እና እውቀት ለማስጨበጥ አይነተኛ የማህበረሰቡ መገለጫዎች ናቸው። ጥበብ በተለያዩ መንገድ ሊገለጽ ይችላል፡ ጥበብ በሰው ልጅ ግብርነታቸው፣ የሰው ልጅ መከሰቻ በመሆናቸው ለማህበረሰቡ የሚያበረክቱት አስተዋጽኦ ጉልህ ነው።

ከዚህ ቀጥሎ የቀረቡትን የፊታውራሪ ተ/ኃዋርያት ተ/ማርያም ስንኝን በማጥናት በመነባበብ መልክ ለመምህራችሁ አቅርቡ። የንባብ ባህላችሁ ይዳብራል የፈጠራ አቅማችሁ ይጨምራል።

ዝንጀሮና መስተዋት

አንድ ቀን ዝንጀሮ እያመነታታች፤
 ጌጥ እገዛ ብላ ከመደብር ገባች።
 ሰፋሪ መስተኖት የጠራ ያመራ፤
 ከመጀብር ውስጥ ተሰቅሎ ነበረ።
 መለስ ቀለስ ብላ እቃ ስታማርጥ፤
 መልኳን አገኘችው ከመስተዋቱ ውስጥ።
 ኋላም በመደነቅ እንዲህ ተናገረች፤
 ወደ መስተዋቱ ትኩር ብላ እያየች።
 አረገኝ ይህቺ ምንድነች እንዲህ ያለች ፍጥረት
 አጉል የተሰራች ሰው አይሉዋት አውሬ
 ላስተያየቱም እንኳ ጥቂት የለው እፍረት።
 አይቻትም አላውቅ እኔስ ያለዛሬ።
 እንዴት ያስቀይማል የደረትዎ ቅላት
 ከሸረት ዋስ በታች ደግሞ ምን ጠበሳት
 ምነው በቀረችው ጥንቱን ስትፈጥር፤
 እኔስ እሷን ብሆን ታንቄ እሞት ነበር።
 አሁን በዝንጀሮ ምን ያስተርተኛል
 መልኩን የሚያራክስ ምን ፍጡር ይገኛል።

መልመጃ 1

1. ከዝንጀሮ ታሪክ ምን ተማራችሁ።

3.4 የዕይታ ጥበብ በማሕበረሰብ ውስጥ ከባህል እና ከታሪክ አንፃር ያለው ሚና

የዕይታ ጥበብ በአንድ ማኅበረሰብ ባህል እና ታሪክ ውስጥ ያለው ሚና ከፍተኛ ነው። የዕይታ ጥበብ ባህልን ለማስተዋወቅ እና ታሪክንም ከትውልድ ወደ ትውልድ ለማስተላለፍ ይጠቅማል። በዚህ ምዕራፍ የተለያዩ በሀገራችን ያሉ ታሪካዊ ቦታዎችን ስነ-ጥበባዊ ይዘት እንቃኛለን። እንዲሁም በሀገራችን ያሉ የተለያዩ የባህል አልባሳትን እና ጌጣጌጦችን እናያለን።

የምዕራፉ አጥጋቢ የመማር ብቃት

ተማሪዎች ይህን ምዕራፍ ከተማራችሁ በኋላ

- በሀገራችን ያሉ የተለያዩ ታሪካዊ የስነ-ጥበብ ቦታዎች እና ስራዎችን ታውቃላችሁ
- የተለያዩ ባህላዊ አልባሳት ፣ ጌጣጌጦች እና የእጅ ስራዎችን ታውቃላችሁ
- የጓደኞቻችሁን እና የቤተሰቦቻችሁን የልብስ ቀለማት ማወቅ እና መግለፅ ትችላላችሁ
- የኢትዮጵያ ሰንደቅ አላማ ቀለማትን ትርጓሜ ታውቃላችሁ

3.4.1 የዕይታ ጥበባት በማኅበረሰብ ውስጥ ከባህል አንፃር ያላቸው ሚና

ባህል ማለት የአንድ ማኅበረሰብ እሴት ሲሆን ይህም የአመጋገብ ስርዓትን፣ የአለባበስ ስርዓትን ፣ የአምልኮ ስርዓትን፣ የቤት አሰራርን የመሳሰሉትን በአንድ ላይ ጠቅልሎ የሚይዝ ነው። የዕይታ ጥበባት ባህልን ለማስፋፋት ፣ ለትውልድ ጠብቆ አማቆየት እንዲሁም ለማስተዋወቅ ከፍተኛ አስተዋፅዖ አላቸው። እንደሚታወቀው በሀገራችን ብዙ ብሔረሰቦች ይገኛሉ እነዚህም ብሔረሰቦች የየራሳቸው ባህል እና መገለጫዎች አሏቸው። እነዚህን ባህሎቻቸውን የዕይታ ጥበባትን በመጠቀም አስፋፍተዋል፣ አስተዋውቀዋል እንዲሁም ከትውልድ ወደ ትውልድ አስተላልፈዋል። በዚህ ክፍልም በሀገራችን ያሉ የተለያዩ የባህል አልባሳትን እናያለን ቀለሞቻቸውንም እናውቃለን። በተጨማሪም የተለያዩ ጌጣጌጦችን እና የዕድ-ጥበብ ውጤቶችንም በስፋት እንቃኛለን።

ከላይ እንደጠቀስነው አልባሳት የባህል አንድ አካል ናቸው። በሀገራችን የሚገኙ የልዩ ልዩ ብሔረሰቦች አልባሳት የየራሳቸው የሆነ ቀለም፣ ሐረግ፣ ጥለት እና የአስራር መንገድ ያላቸው ሲሆን እነዚህም የዕይታ ጥበብ መገለጫዎች ናቸው። የባህል አልባሳትን በመልበስ ብቻ ለተመልካች ሃገርን እና ባህልን በቀላሉ ማስተዋወቅ እንችላለን።

ከዚህ በመቀጠል የቀረቡት ምስሎች በሀገራችን የሚገኙ የተለያዩ አካባቢዎች አልባሳት፣ የሸክላ ስራዎች፣ ጌጣጌጦች፣ እንጨት ስራዎች እንዲሁም የቅርጫትና ሠፊድ ስራ ውጤቶች ናቸው።

ባህላዊ አልባሳት

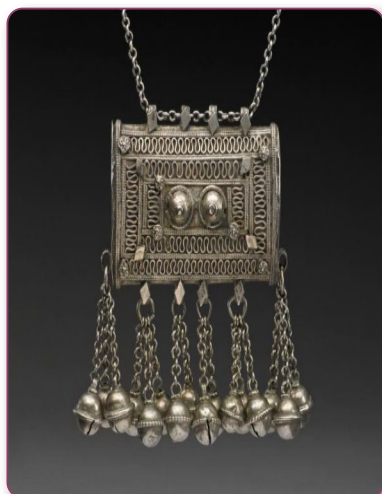
ከአልባሳት በተጨማሪ በሀገራችን የሚገኙት ሌሎች የዕድ-ጥበብ ውጤቶች እንደ ጌጣጌጥ፣ የሸክላ ስራ ውጤቶች፣ የእንጨት ስራ ውጤቶች ፣ልዩ ልዩ የቅርጫት ስራዎች የመሳሰሉት የባህል መገለጫ የዕድታ-ጥበብ ውጤቶች ናቸው። በመቀጠልም ከእነዚህ የዕድታ ጥበባት መካከል የተወሰኑትን እንመልከት።

የሸክላ ስራዎች

ጌጣጌጦች

በሀገራችን የሚገኙ የተለያዩ ባህላዊ የእንጨት ስራዎች

ባህላዊ የቅርጫት እና ሠፊድ ስራ ውጤቶች

ከዚህ በላይ የተመለከትናቸው ምስሎች በሀገራችን በተለያዩ ብሄረሰቦች ውስጥ የተሰሩ የዕይታ ጥበብ ውጤቶች ሲሆኑ እነዚህን ጥበባት ለመስራት የተለያዩ ተፈጥሯዊ ቁሶችን ተጠቅመዋል። ከተጠቀሟቸው ቁሳቁሶች መካከል እንጨት፣ ሸክላ፣ ወርቅ፣ ብር፣ ጥጥ የመሳሰሉት ይገኙበታል።

መልመጃ 1:- የተለያዩ ቀለማትን በመጠቀም በቤታችሁ የሚገኙ የባህል አልባላት ጥልፍን በስዕል ሰርታቹ አሳዩ።

መልመጃ 2:- በሀገራችን ከሚገኙ ባህላዊ የእንጨት ወይም የሸክላ ስራዎች መካከል አንዱን በንድፍ ሰርታችሁ አሳዩ።

3.4.2 የዕይታ ጥበባት በማህበረሰብ ውስጥ ከታሪክ አንፃር ያላቸው ሚና

ሀገራችን ኢትዮጵያ የብዙ ዘመናት ታሪክ እንዳላት ይታወቃል። በዚህ የታሪክ ሂደት ውስጥ የተለያዩ የዕይታ ጥበብ ውጤቶች የሆኑ የቀለም ቅብ ስራዎች፣ ሐውልቶች፣ ቤተ-መንግስታት እንዲሁም ቤተ አምልኮዎች ተሰርተዋል። ከእነዚህ ስራዎች መካከልም አብዛኞቹ በሀገራችን ታሪክ ውስጥ ትልቅ አሻራን አሳርፈዋል። ታሪክን ከማስተላለፍ በተጨማሪ በዩኔስኮ የዓለም ቅርስነት በመመዝገብ ለሀገራችን የቱሪስት መስህብ በመሆን እያገለገሉ ይገኛሉ።

ታሪክን ለትውልድ ማስተላለፍ ያለው ዋና ጠቀሜታ አዲስ የሚመጣው ትውልድ የቀደምት አባቶቹን ዕውቀት፣ ጥበብ እና ሥልጣኔ እንዲያውቅ እንዲሁም እንዲያስቅጥል ከተሰሩ ስህተቶች ደግሞ እንዲማር እና እንዳይደግም ነው። ታሪክን ጠብቆ ከትውልድ ወደ ትውልድ በማስተላለፍ ውስጥ የዕይታ ጥበባት ያላቸው ሚና ከፍተኛ ነው። ለምሳሌ የአክሱም ሐውልቶችን ብንመለከት ከ2000 ዓመታት በፊት የነበረውን የአክሱም ዘመነ መንግስት የሥልጣኔ ታሪክን አሁን ድረስ ጠብቀው አቆይተዋል።

ከዚህ በታች የምትመለከቷቸው ምስሎች ኢትዮጵያ በዩኔስኮ የዓለም ቅርስነት ያስመዘገበቻቸው ቅርሶች ናቸው።

የላሊበላ ውቅር ቤተክርስቲያን (ቤተ-ጊዮርጊስ)

የአክሱም ሐውልት

የጥያ ትክል ድንጋዮች

የሐረር ጀጎል ግንብ

የጎንደር ፋሲለደስ ቤተ-መንግስት

ሌላው በሀገር ታሪክ ውስጥ ትልቅ ስፍራን የሚይዘው ሠንደቅ ዓላማ ነው። ሠንደቅ ዓላማ የአንድን ሀገር ታሪክ፣ ህዝብ፣ ነፃነት እንዲሁም ባህል የሚወክል የዕይታ ጥበብ ውጤት ነው።

ሀገራችን ኢትዮጵያም ታሪኳን፣ ህዝቧን፣ ነፃነቷን የሚወክል ሠንደቅ ዓላማ አላት። ይህም ሠንደቅ ዓላማ ከታች እንደምትመለከቱት አረንጓዴ፣ ቢጫ፣ ቀይ ቀለማት ከላይ ወደ ታች በአግድም ተደርድረው መሐሉ ላይ ክብ በሆነ ሠማያዊ መደብ ላይ በቢጫ መስመሮች የተዋቀረ ኮከብ እና የኮከቡ ጨረር ያለበት ነው። አሁን ባለው የኢትዮጵያ ሠንደቅ ዓላማ ላይ የሚገኘውን አርማ የሰራው “መስፍን ሃብተማሪያም” የተባለ ሰዓሊ ነው።

እነዚህ ቀለማት የሚወክሉት፦

አረንጓዴ፦ የኢትዮጵያን ልምላማ

ቢጫ፦ የኢትዮጵያን ተስፋ

ቀይ፦ ለኢትዮጵያ ነፃነት የተከፈለውን የደም መስዋትነት

አርማ፦ የብሄረሰቦችን እኩልነት፣ ትብብር፣ ተስፋ እና ዕድገት ነው።

መልመጃ 3፦ የኢትዮጵያን ሰንደቅ ዓላማ በቀለም ስላቹ አሳዩ።

ማጠቃለያ

የኢትዮጵያን ሙዚቃ ከባህልና ታሪክ አንፃር ያለውን ግንኙነት በኑሮአችን ላይ ያለውንም ጥምረት ተመልክተናል። በህፃንነት እሸሩሩ በልጅነት ጨረቃ ድንቡል ቦታ እንዲሁም ከሃይማኖት ስለ ያፈዳዊ ዝማሬ በጥቂቱ አይተናል። ወደፊት በጥልቀት የምንረዳቸው ሀሳቦች በመሆናቸው በደንብ መረዳት ይገባናል።

ባህል ማለት የአንድን ማኅበረሰብ የአመጋገብ ፣ የአለባበስ ፣ የአምልኮ ስርዓት፣ የቤት አሰራርን የመሳሰሉትን በአንድ ላይ የሚይዝ ነው።

የዕይታ ጥበባት ባህልን ለማሳደግ፣ ለማስተዋወቅ እና ለትውልድ ለማስተላለፍ ትልቅ ጥቅም አላቸው። አልባሳት፣ ጌጣጌጦች፣ የሽክላ ሥራዎች በአንድ ማህበረሰብ ባህል ውስጥ የሚገኙ የዕይታ ጥበባት ውጤቶች ናቸው። ታሪክን ከትውልድ ወደትውልድ ለማስተላለፍ የዕይታ ጥበባት ትልቅ ሚና አላቸው። የአንድ ህዝብ ታሪክ በሐውልት፣ በቀለምቅብ፣ በመፅሐፍት ሊተላለፍ ይችላል።

ማጠቃለያ ምዘና፡-

1. የሚከተሉትን ጥያቄዎች እውነት ሐሰት በማለት መልሱ

1. ሙዚቃ በአደዋ ጦርነት ላይ ምንም አስተዋፅኦ አልነበረውም፡-.....
2. ሙዚቃ በማህበረሰብ ውስጥ መንፈሳዊ አገልግሎት በመስጠት ሰዎች ሃይማኖታዊ አምልኮዎችን የሚያከናውኑበት የጥበብ አይነት ነው፡-.....
3. ሕፃናት ለማስተኛት የሚያስችል ሙዚቃ አለ፡-.....
4. አዝማሪዎች የሚጠቀሙበት የሙዚቃ መሳሪያ መሰንቆ ነው፡-.....
5. በአድዋ ጦርነት ጊዜ የአዝማሪዎች ሚና የአርበኞችን ስሜት በሙዚቃ ማነቃቃት ነበር፡-.....
6. ቅዱስ ያሬድ ኢትዮጵያዊ የሙዚቃ ሊቅ ነው፡-.....
7. ቅዱስ ያሬድ የደረሳቸው ዜማዎች ግዕዝ፣ ዕዝል ፣ አራራይ ናቸው፡-

.....

8. የቅዱስ ያሬድ ዜማዎች ለአለማዊ አገልግሎት የሚውሉ ናቸው።.....
9. ሃዘንን በዜማ መግለፅ ይቻላል።፡፡.....
10. ልጆች ተሰባስበው በዜማ መጫወት ይችላሉ።.....
11. የዕይታ ጥበባት ባህልን ለማሳደግ እና ለማስተዋወቅ ትልቅ ሚና አላቸው።-----
12. የባህል አልባሳት ከዕይታ ጥበባት ውስጥ አይካተቱም።-----
13. ጌጣጌጦች የዕይታ ጥበባት ውጤቶች ናቸው።-----
14. የዕይታ ጥበባት ከታሪክ አንፃር ምንም ዓይነት ጠቀሜታ የላቸውም።-----
15. የኢትዮጵያ ሰንደቅ ዓላማ በውስጡ ነጭ ቀለም ይገኛል።-----

፪. ቀጥሎ ለቀረቡት ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ ፃፉ።

1. የዕይታ ጥበባት ከባህል አንፃር ያላቸውን ጠቀሜታ በአጭሩ ግለጹ።
2. የኢትዮጵያ ሠንደቅ ዓላማ በውስጡ የያዛቸውን ቀለማት ዘርዝሩ

